

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Office of the National Economic and Social Development Board

วารสาร

เศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 52 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2558

ISSN 0125-0892 NESDB

การพัฒนาสาขา....

รากฐานแห่งอนาคต

02

สัมภาษณ์นายบพพร เทพสิทธา
ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือ
แห่งประเทศไทย

10

รวมพลังขับเคลื่อน 'ครัวไทย...สู่โลก'

38

นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
ในรูปแบบคลัสเตอร์

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในปีงบประมาณ 2559

1. ปฏิทินการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ปีงบประมาณ 2559

พ.ศ. 2558	
ต.ค.-พ.ย.	สรุปผลการประชุมประจำปี 2558 และจัดทำทิศทางและกรอบยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เสนอ ครม.
ธ.ค.	ตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน
พ.ศ. 2559	
ธ.ค. 58 - ก.พ.	คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ยกร่างยุทธศาสตร์ในรายละเอียด
มี.ค.	คณะทำงานจัดทำเอกสารประมวลยุทธศาสตร์จากคณะกรรมการฯ เพื่อยกร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สำหรับระดมความคิดเห็นระดับภาค
เม.ย.	ระดมความคิดเห็นร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระดับภาค
พ.ค.	ปรับปรุงเอกสารร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ตามผลการระดมความคิดเห็นระดับภาค
มิ.ย.	ประชุมประจำปี 2559 ของ สศช. เรื่อง ร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
ก.ค.-ส.ค.	ปรับปรุงร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ตามความเห็นที่ประชุมประจำปี 2559 ของ สศช. เสนอ ครม. และ สนช.
ก.ย.	ปรับปรุงร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ตามความเห็น ครม. และ สนช. จากนั้นนำเสนอขึ้นทูลเกล้าถวายฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

2. แนวทางการดำเนินงานตามปฏิทิน

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559	ช่วงเวลา
1. นำความเห็นของภาคีการพัฒนาจากสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. มาประมวลรวมกับเอกสารทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่เสนอในการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. จัดทำเป็นทิศทางและกรอบยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนฯ ที่ชัดเจน เสนอคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กก.สศช.) และคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ	ตุลาคม - พฤศจิกายน 2558
2. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์เฉพาะด้านของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยแต่ละชุดมี กก.สศช. หรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ เป็นประธานอนุกรรมการ มีผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้แทนหน่วยงาน/ผู้แทนภาคีการพัฒนาจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับแต่ละยุทธศาสตร์เป็นอนุกรรมการ รองเลขาธิการ สศช. (รศช.) เป็นอนุกรรมการและเลขานุการฯ	ธันวาคม 2558
3) คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ แต่ละชุดจัดทำรายละเอียดของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ดังนี้ (1) จัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จในระดับยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และสามารถแปลงไปสู่แนวทางดำเนินการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมได้ (2) กำหนดแนวทางดำเนินการที่มีความสำคัญสูงที่ต้องผลักดันสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในข้อ (1) ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวอาจต้องทำการวิจัยระยะสั้น (Quick Research) หรือจัดทำ Focus Group เพื่อรวบรวมข้อมูล สร้างแบบจำลอง หรืออื่นๆ สนับสนุนการกำหนดเป้าหมายและแนวทางที่สำคัญ	ธันวาคม 2558 - กุมภาพันธ์ 2559

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Office of the National Economic and Social Development Board

บทบรรณาธิการ

วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ นำเสนอสาระเกี่ยวกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาของไทย” ซึ่งเป็นทิศทางสำคัญในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่จะช่วยวางรากฐานในอนาคตและสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวและช่วยยกระดับรายได้ให้กับคนในประเทศมีสาระที่น่าสนใจอาทิ บทสัมภาษณ์ นายณพพร เทพสิทธา ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) ทั้งในแง่มุมมองการพัฒนาศักยภาพหรือข้อได้เปรียบของประเทศไทย ปัญหาอุปสรรคต่างๆ รวมถึงแนวทางการทำงานร่วมกันของภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการก้าวไปเป็นชาติการค้าและบริการ

ขณะที่เรื่องเด่นประจำฉบับ นำเสนอเรื่อง รวมพลังขับเคลื่อน ‘ครัวไทย...สู่โลก’ (Kitchen of the World) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน กล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อเศรษฐกิจไทย และการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารที่เน้นการร่วมแรงร่วมใจในการวางทิศทางหรือแนวทางการพัฒนาที่มีเอกภาพ ปรับระบบกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ในส่วนของบทความประจำฉบับ นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาของไทยในด้านต่างๆ ประกอบด้วย การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ภาคการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางอย่างยั่งยืน การพัฒนาถนนวัฒนธรรมไทย-ยวนเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ข้อมูลความรู้เรื่องแนวคิดและมาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์อุตสาหกรรม Super Cluster ใน 3 อุตสาหกรรมศักยภาพ โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นอกจากนี้ ยังนำเสนอสาระอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาที่น่าสนใจ อาทิ รายงานความเคลื่อนไหวเรื่องสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. และแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในปี 2559

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สาระต่างๆ ของวารสารฯ ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาของประเทศ ทั้งในการนำไปปรับใช้ตามบทบาทหน้าที่ รวมถึงเป็นการจุดประกายทิศทางการพัฒนาเรื่องดังกล่าวทั้งในระยะยาวและในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งจะประกาศใช้ในเดือนตุลาคม 2559 ต่อไป

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

บทความสัมภาษณ์พิเศษ 2

การขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นชาติการค้า โดย
นายณพพร เทพสิทธา ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย

เรื่องเด่นประจำฉบับ 10

รวมพลังขับเคลื่อน ‘ครัวไทย...สู่โลก’ (Kitchen of the World)
เพื่อเพิ่มความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บทความประจำฉบับ 17

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ภาคการเกษตร
ในพื้นที่ภาคกลางอย่างยั่งยืน

การพัฒนาถนนสายวัฒนธรรม ไทย-ยวน เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสระบุรี

จีปาคะ 30

ศักยภาพการแข่งขันมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง

ข้อมูลความรู้ 38

นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในรูปแบบคลัสเตอร์

แนะนำโครงการวิจัย 43

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

รายงานความเคลื่อนไหวของ สศช. 45

ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

ปกหน้าใน

ปฏิทินการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ปกหลังใน

ปฏิทินการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ต่อ)

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการฯ

นายปรเมธี วิมลศิริ

รองเลขาธิการฯ

นายชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ

นายธานินทร์ ณะเฒ

นางสาวลดาวัลย์ คำภา

นางชุดินาฏ วงศ์สุบรรณ

นางปัทมา เจริญวิเศษกุล

นางสาวพจณี อรรถโรจน์ภิญโญ

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นายวิทยา ปิ่นทอง

นายสุริยา จันทระจาง

นายธนุชา พิทยานันท์

นายประพันธ์ มุสิกพันธ์

นายมนตรี บุญพาณิชย์

นางสาวจินาภัฏ ไรจนันต์

นางสาวจารุณันท์ สุทธิประภา

นายวิษณุยุทธ์ บุญชิต

บรรณาธิการบริหาร

นายวิทยา ปิ่นทอง

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางภาณี ขนатиปกรณ์

กองบรรณาธิการ

นางสาววิณา เดชะพนาดร

นางภาณี ขนатиปกรณ์

นายอติพงศ์ ทิรัญเรืองโชค

นางนิสวันต์ พิชญ์ดำรง

นายธีระพงษ์ มาลัยทอง

นางสาวอมรารวรรณ ทิวถนอม

นายตฤณชัย นพคุณ

นางสาวภาณัน วรวัฒนสกุล

ฝ่ายจัดการ

นายธีระพงษ์ มาลัยทอง

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า หรือ Trading Nation

นายสมพร เทพสิทธา
ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย

ตฤตณัย นพคุณ* ญัฐวุฒิ กรกิจฉายฤทธิ์** พรรณภา พูลมาก***

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับเกียรติจากนายสมพร เทพสิทธา ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย ให้เข้าพบและสัมภาษณ์ในประเด็นการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า ซึ่งเป็นทิศทางสำคัญในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่จะช่วยสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวและยกระดับรายได้ให้กับคนในประเทศ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

สาเหตุที่ไทยต้องเป็นชาติการค้าหรือ Trading Nation

คุณนพพรฯ กล่าวว่า นับตั้งแต่อดีตในสมัยอยุธยา ถือเป็นยุคที่ประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าอย่างมาก แต่ในปัจจุบัน เราหันมาให้ความสำคัญกับการรับจ้างผลิตเป็นหลัก ส่งผลให้การเป็นชาติการค้าของประเทศไทยลดน้อยลง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องปรับมุมมอง (Mind Set) ของคนในชาติให้มีความเป็นนักการค้ามากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับความผันผวนจากสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

“หากเรามองโลกในปัจจุบัน จะพบว่า สถานการณ์เศรษฐกิจและการเงินโลก สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ภัยธรรมชาติและโรคระบาด การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศต่างๆ การแข่งขันทางการค้า การเปิดเสรีและการกีดกันทางการค้า การปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจและการค้าของประเทศต่างๆ ล้วนมีผลกระทบอย่างมากต่อการค้าระหว่างประเทศและการส่งออกของประเทศไทย ในขณะที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยกลับอ่อนแอลงอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการส่งออกที่ติดลบต่อเนื่องกันในปี 2556 และ 2557 ในปี 2558 นี้ ก็มีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วง การส่งออกของประเทศไทยกำลังตกอยู่ใน

ภาวะวิกฤติ หากไม่มีการกำหนดเป้าหมายและแผนยุทธศาสตร์ที่เฉียบคมและเหมาะสม ประเทศไทยก็คงไม่สามารถแข่งขันได้กับประเทศที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว อาทิ เวียดนาม และอินโดนีเซีย เป็นต้น ไม่สามารถยืนหยัดอย่างมั่นคงในเวทีการค้าภูมิภาคและโลก ไม่สามารถหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง และกลายเป็นคนป่วยเรื้อรังแห่งเอเชียไปในที่สุด”

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

*** พนักงานราชการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

ขณะเดียวกัน เชื่อว่าในอีก 10-15 ปี ประเทศไทย ยังต้องพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก เพราะยังต้องการรายได้ เพื่อนำมาพัฒนาประเทศ ขนาดเศรษฐกิจของไทยเองยังไม่โตพอที่จะพึ่งตนเองได้ 100 เปอร์เซ็นต์ และข้อผูกพันของไทยจาก ความตกลงการค้าต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี จะทำให้ ประเทศไทยต้องทำการค้ากับประเทศต่างๆ ซึ่งหากประเทศไทย ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็น ประเทศที่มีรายได้สูง ทั้งหมดสะท้อนว่า ไทยจำเป็นต้องปรับตัว เข้าสู่การค้าในบริบทใหม่ (New normal) โดยการก้าวไปสู่ ความเป็นชาติการค้า

คุณนพพรฯ กล่าวต่อว่า สมาชิกส่งออกฯ ได้ริเริ่มจัดทำ และพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การส่งออกของประเทศมาตั้งแต่ ปี 2556 ตลอดจนนำเสนอแนวคิดต่อสื่อมวลชน และหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี นี้ สมาชิกส่งออกฯ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การส่งออกของประเทศ เพื่อปฏิรูปประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า หรือ Trading Nation ที่ตั้งอยู่บนข้อได้เปรียบของอุตสาหกรรมการผลิต และการบริการที่เข้มแข็ง มีคุณค่าเพิ่ม และมีนวัตกรรมการเป็น ศูนย์กลางการค้า การลงทุน โลจิสติกส์ การใช้ทรัพยากรภายใน ที่มีประสิทธิภาพและผลิตผล การสร้างขีดความสามารถใน การบริหารจัดการโซ่คุณค่าระดับโลก ครอบคลุมในเรื่องของ การจัดหาระดับวัตถุดิบและทุนจากทุกหนแห่งในโลก

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการลงทุนและผลิต สินค้าในประเทศเป้าหมายที่เหมาะสมควบคู่กับมุ่งสู่การค้า ระดับโลกที่รวมทั้งสินค้าและบริการไว้ด้วยกัน การสร้างระบบ เศรษฐกิจดิจิทัล การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการ โลจิสติกส์ และการอำนวยความสะดวกทางการค้าระดับ สากล การสร้างเครือข่ายการค้าระดับโลก และช่องทางการค้า ที่เข้าถึงลูกค้าได้โดยตรงในประเทศเป้าหมาย การสร้างตราสินค้า ของไทย การสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นตลอดทั้งโซ่คุณค่า การสร้างนักการค้าระดับสากล อาทิ Global Trader และ Global Merchandiser

ทั้งนี้ การดำเนินงานทั้งหมดต้องอาศัยการบูรณาการ ร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกำหนดแผนที่เชื่อมโยง การค้าภายในประเทศ การค้าชายแดน การท่องเที่ยว และ การค้าระหว่างประเทศ มุ่งประมาณผูกพันการดำเนินงานใน ระยะยาว กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และนโยบายการขับเคลื่อน ที่ชัดเจน ดังนั้น ตลอดปี 2558 นี้ สมาชิกส่งออกฯ จะรณรงค์ เรื่อง Trading Nation เพื่อสร้างความตระหนักและประสานงาน ให้เกิดบูรณาการทั้งภาคเอกชนและภาครัฐในทุกกระทรวง ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการส่งออกต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ควรคำนึงถึงของการเป็นชาติ การค้า คือ ความเสมอภาค ความเป็นพันธมิตร และการมีศักดิ์ศรี เท่าเทียมกับชาติอื่นๆ ไม่มีการเอาเปรียบกัน และการเป็น ชาติการค้าไม่ใช่เพียงการส่งออกสินค้าและบริการ แต่เป็น การส่งมอบคุณค่าให้กับลูกค้า หรือเรียกว่าการส่งมอบ Value Added

“การเป็นชาติการค้าขึ้นจากความสามารถ ในการผลิต ต้องประกอบด้วยจิตวิญญาณการค้าการบริการด้วย รวมทั้งต้องเป็นมิตรกับทุกชาติด้วยความเสมอภาค โดยการ แสวงหาและส่งมอบคุณค่าที่ดีที่สุดในสินค้าและบริการให้กับ ลูกค้า ในขณะเดียวกัน ต้องเก็บรักษาคุณค่าที่ได้รับสำหรับสร้าง ประโยชน์ให้กับตนและชาติ ทั้งนี้ การเป็นชาติการค้าจำเป็นต้อง มีคุณสมบัติในการเข้าถึงและเข้าใจการค้าโลก มีความสามารถ ในการแข่งขันเชิงการค้า และมีนวัตกรรมที่นำไปสู่การมี ความยั่งยืนทางการค้า”

“ที่สำคัญต้องผนวกกับการบูรณาการภาคการบริการ เข้ากับการค้า โดยให้ความสำคัญกับการค้าภายในประเทศ การค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งยกระดับ มาตรฐานสินค้าในประเทศให้สูงเทียบเท่าสินค้าที่ส่งออก เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ ให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง”

ความหมาย/แนวคิดการเป็นชาติการค้า (Trading Nation)

คุณนพพรฯ อธิบายความหมายของชาติการค้า (Trading Nation) ว่าคือ ประเทศที่มีการค้าและการส่งออก เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ หรือเป็น Export Oriented Country คือประเทศที่มีรายได้หลักมาจากการส่งออก นั่นคือ มีสัดส่วนของการส่งออกมากกว่าร้อยละ 50 ของ GDP ดังนั้น ด้วยคำจำกัดความนี้ อาจกล่าวได้ว่าจริงๆ ประเทศไทยก็ถือเป็น ประเทศมีพื้นฐานความเป็น Trading Nation อยู่แล้ว

“สภาผู้ส่งออกมองว่า ประเทศไทยในปี 2032 จะต้องก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งการไปถึงจุดนั้น ไม่สามารถใช้เพียงการบริโภค และการลงทุนได้ เพราะเงินจะหมุนเวียนอยู่ในประเทศเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถยกระดับรายได้ของประเทศได้ แต่สิ่งที่จำเป็น อย่างยิ่งนั้นคือต้องค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็น ชาติการค้าอยู่แล้ว เพียงแต่การจะใช้เวลาแข่งขันตรงนี้ ช่วยผลักดันให้เราก้าวไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างไร จำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายเห็นไปในทางเดียวกันว่า เรื่องชาติการค้า เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ”

คุณนพพรฯ กล่าวต่อว่า การวางกลยุทธ์ของประเทศ โดยใช้เรื่องชาติการค้าเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ อันดับแรก ต้องเข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน โดยเมื่อพิจารณาถึงความผันผวนที่ผ่านมา ที่ส่งผลให้ประเทศไทย ส่งออกติดลบ 3 ปี ซ้อนกัน มีสาเหตุเนื่องจากปัญหา New Normal หรือ “บริบทการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่” โดย New Normal สามารถพิจารณาได้ 2 ด้าน คือทั้งจากสภาวะ การเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายในประเทศ

“เราต้องเผชิญกับสภาวะภายนอกที่ควบคุมยาก ทั้งเรื่องเศรษฐกิจโลกมีอัตราการเติบโตที่ชะลอตัวลงจากในอดีตและเข้าสู่อัตราการเติบโตเฉลี่ยระดับใหม่ที่ต่ำกว่าเดิม ธนาคารโลกมีการปรับลดคาดการณ์การเติบโตของ GDP ลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2011 ขณะที่คู่ค้าสำคัญ เช่น สหภาพ ยุโรป ญี่ปุ่น จีน เข้าสู่ภาวะ New Normal ไทยซึ่งพึ่งพา การส่งออก ย่อมเข้าสู่ภาวะ New Normal อย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้”

“ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมภายนอก ปัจจุบันโลกกำลัง แบ่งออกเป็น 3 ขั้วใหญ่ๆ คือ (1) กลุ่ม USA EU Japan (2) BRIC และ (3) กลุ่มมุสลิม ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มกำลังทำสงคราม การค้ากันอยู่ และนอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ โลก เช่น Financial Crisis, Trading War, Currency War, การเปลี่ยนแปลง Supply Chain ของโลก และความตึงเครียด ทางการเมือง รวมทั้งภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น”

สำหรับภายในประเทศ คุณนพพรฯ ระบุว่า เศรษฐกิจไทย ภายใต้บริบทใหม่ (Thailand New Normal) เผชิญปัญหา วัฏจักรผลิตภัณธ์อยู่ในช่วงขาลง เนื่องจากเน้นการรับจ้างผลิต สินค้า (Original Equipment Manufacturer : OEM) มาอย่าง ยาวนาน ทำให้สินค้าไม่มีมูลค่าเพิ่ม ขาดนวัตกรรม ระบบขนส่ง และการอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่มีประสิทธิภาพ ระบบ และโครงสร้างภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ กฎหมายและข้อบังคับ ไม่ทันสมัย รวมถึงมีปัญหาด้านการเข้าถึงมาตรฐานสากลและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน นำมาสู่ภาพลักษณ์ในระดับนานาชาติ อยู่ในระดับต่ำ

“การเปลี่ยนแปลงภายใน เช่น Product ที่มีในโลก ปัจจุบันมี Life Cycle ที่อยู่ในช่วงขาลง (Decline) ขณะที่ จุดอ่อนของไทยคือ สินค้าไม่มีนวัตกรรม หรือวิทยาการใหม่ๆ

และการขาดการลงทุนใหม่ๆ เนื่องจากต้นทุนด้านค่าแรงของประเทศไทยสูงขึ้น มีปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาด้านพลังงาน และปัญหาการเข้าสู่สังคมสูงอายุ ดังนั้นนักลงทุนจึงหันไปลงทุนที่ประเทศอินโดนีเซียและเวียดนามเนื่องจากมีจำนวนแรงงานที่มากกว่าประเทศไทย และเป็นแรงงานที่แอ็คทีฟมากกว่า นอกจากนี้ประเทศไทยมีลักษณะเป็น OEM (ประเทศรับจ้างผลิต) ทำให้เราไม่มีเทคโนโลยีการผลิตเป็นของตนเอง ดังนั้นจำเป็นต้องปรับ Value Chain แบบใหม่ คือการเพิ่ม Value Added โดยการใช้ Trading Nation เป็นตัวเคลื่อน”

องค์ประกอบของ Trading Nation

สำหรับการจะเป็น Trading Nation ได้นั้น คุณณพพรฯ กล่าวว่า เราต้องมีสินค้า/บริการที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ Innovative (สินค้ามีนวัตกรรม) Competitiveness (มีความสามารถในการแข่งขัน) และ Sustainable (ความยั่งยืน)

“เป็นการใช้ Modern Agriculture Country และ Modern Industry เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสำหรับประเทศไทย การค้าในประเทศคือสินค้า OTOP ถือเป็นเพียงการผลิตแต่ไม่มีการตลาด ดังนั้นจึงควรทำให้ชุมชนแต่ละชุมชนมีสินค้าของตนเป็นสินค้าที่มีหนึ่งเดียวและสามารถแลกเปลี่ยนกันได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้า และการทำให้แต่ละจังหวัดมีความรู้สึกรักอยากเป็นชาติการค้า ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ มีสินค้าที่ต้องผลิตและขายในประเทศ (Sufficient Economy) ส่วนที่เหลือเป็น Trading Economy และมีการท่องเที่ยวและนวัตกรรมของตนเองสามารถแข่งขันได้และมีความยั่งยืน”

วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่การเป็นชาติการค้า

คุณณพพรฯ กล่าวว่าในปี 2575 จะครบรอบ 100 ปีของประชาธิปไตยไทย สถาผู้ทรงออกฯ จึงกำหนดวิสัยทัศน์ว่าประเทศไทยจะก้าวไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในด้านรายได้ ประชาชาติ GDP per Capita และดัชนีการพัฒนามนุษย์ กำหนดเป้าหมายโดยให้ภาคบริการและ SME อยู่ที่ 50 เปอร์เซ็นต์ของ GDP ส่งออกโตมากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ต่อปี สินค้าและบริการไทยไม่ต่ำกว่า 30 รายการ อยู่ในระดับ Top 5 ของโลก

การผลักดันไทยสู่ Trading Nation

คุณณพพรฯ กล่าวว่า การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น Trading Nation ต้องให้ความสำคัญกับการมุ่งสร้างนวัตกรรม ขีดความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งการค้าภายในประเทศ, การค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ ขณะที่ควรใช้โอกาสจากการเข้าสู่ AEC ให้เป็นประโยชน์

“เราต้องมุ่งพัฒนาการค้าจากจุดแข็งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่มีความชำนาญ ผสมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยใช้ AEC เป็นฐาน สร้างและรักษาลิขสิทธิ์และบริการทั้งภายในประเทศและส่งออกให้ได้มาตรฐานระดับโลก บริหารจัดการและควบคุมห่วงโซ่มูลค่าในระดับโลก (Global Value Chain) เพื่อให้มูลค่าส่วนเพิ่มอยู่ในประเทศไทยมากที่สุด โดยเฉพาะสินค้าและบริการที่อยู่ในกลุ่ม Top 5 เพื่อสร้างไทยให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในด้านการค้า การลงทุน การเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์”

“รวมถึงต้องเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานในระดับโลก (Global Supply Chain) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการหาทรัพยากร/วัตถุดิบที่มีคุณภาพต้นทุนต่ำ ได้จากทุกแหล่งในโลก สามารถบริหารจัดการห่วงโซ่อุปสงค์ในระดับโลก (Global Demand Chain) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักตลาดอย่างดี และเข้าถึงลูกค้าได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ มีรูปแบบการดีไซน์และตราสินค้าของตนเอง”

การขับเคลื่อนสู่ Trading Nation ของสภาผู้ส่งออก

ทั้งนี้ เพื่อก้าวไปสู่ทิศทางข้างต้น จำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน คุณณพพรฯ กล่าวว่า ทางสภาผู้ส่งออกฯ ได้เสนอแนวทางหลักๆ ไว้ โดยแบ่งเป็นด้านการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการและการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน

โดยในด้านการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการ คุณณพพรฯ ระบุว่า ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ การลงทุนและการบริหารจัดการห่วงโซ่มูลค่าในระดับโลก โดยมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าให้กับตลาดและกลุ่มสินค้าและบริการเป้าหมาย

“เราต้องเน้นการพัฒนาไปสู่การสร้างห่วงโซ่มูลค่าในกิจกรรมและธุรกิจที่สร้างคุณค่าสูงสุดในห่วงโซ่มูลค่าของสินค้าและบริการเป้าหมาย ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ ต้องไม่ละเลยเรื่องการวิจัยและการพัฒนา การสร้างตราสินค้า การออกแบบ การกระจายสินค้า ไปจนถึงเรื่องการตลาด นักการค้าต้องรอบรู้เชี่ยวชาญสินค้าและบริการ รวมทั้งกระบวนการสร้างคุณค่าตลอดทั้งห่วงโซ่มูลค่า ตัวอย่างมีกลยุทธ์ ขณะเดียวกัน การพัฒนาธุรกิจทั้งต้นน้ำ ธุรกิจกลางน้ำ ธุรกิจปลายน้ำ และธุรกิจบริการ ต้องให้บูรณาการกันตลอดห่วงโซ่มูลค่า ควบคู่กับการสร้างบริษัทการค้าข้ามชาติ บริษัทนำเข้าและส่งออก ศูนย์กระจายสินค้า คลังสินค้า และธุรกิจบริการที่สนับสนุนการค้าในต่างประเทศที่เข้มแข็ง โดยทั้งหมดต้องอยู่บนฐานของการสร้างนวัตกรรม ขีดความสามารถในการแข่งขัน และยึดหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนร่วมกัน”

สำหรับการขับเคลื่อนในด้านการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน (Enabling Factor) คุณณพพรฯ กล่าวว่าต้องให้ความสำคัญกับมิติต่างๆ ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจและการค้า คุณณพพรฯ ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่เอื้อต่อการค้า เช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ การเก็บภาษี เป็นต้น กำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งช่วยเหลือ SME และด้านการค้าการบริการ ขณะเดียวกันยังต้องกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศและการค้าให้สอดคล้องกัน

“การขับเคลื่อนชาติการค้าต้องมองถึงความสอดคล้องกับกติกาสากล เช่น WTO UN รวมถึงต้องมุ่งเจรจาข้อตกลงทางการค้า อาทิ RCEP TPP FTA Thai-EU เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษต่างๆ อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านสังคมเพื่อสนับสนุนการค้า การท่องเที่ยว ดูแลและส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรมอย่างจริงจัง ควบคู่กับการเน้นสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการค้า การปลอดทุจริตคอร์รัปชัน”

ด้านระบบโลจิสติกส์และการอำนวยความสะดวกทางการค้า คุณณพพรฯ เสนอว่าต้องมุ่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการค้าและระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของ AEC

“ต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันทั้งทางบก ทางน้ำ ทางรถไฟ ทางอากาศ เพื่อไปสู่การเป็น Gateway หลักของ AEC และควรปรับปรุงกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ พัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกทางการค้าตามข้อตกลง WTO และยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การสร้างมาตรฐานโลจิสติกส์ให้เป็นมาตรฐานประเทศและ AEC มีการควบคุมค่าใช้จ่ายเรียกเก็บจากสายเรือและผู้รับจัดการขนส่งให้เสรีและเป็นธรรม โดยใช้กลไกกฎหมายแข่งขันทางการค้าพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อยกระดับ Logistics

Performance Index และปฏิรูปบริการด้านโลจิสติกส์ในระบบราชการด้วย”

ส่วนด้านการวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม ควรส่งเสริมและผลักดันเรื่องนวัตกรรมในสินค้าและการค้าระดับโลกบูรณาการระหว่างภาคการศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อพัฒนางานวิจัยและพัฒนา ให้สร้างมูลค่าทางด้านการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยและพัฒนา กลุ่มสินค้าและบริการเป้าหมาย ตลอดจนสินค้าและบริการสำหรับอนาคต และที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น Bio-tech, Nano-tech, Electric Car ในภาครัฐ ภาคเอกชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ออกแบบระดับภูมิภาค ส่งเสริมการจดสิทธิบัตรและตราสินค้าไทยในระดับโลก

สำหรับการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรและบุคลากรและการจัดหาแรงงาน คุณณพพรฯ เสนอให้พัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรให้เพียงพอและตรงต่อความต้องการของธุรกิจ

“ผมมองว่าแรงงานที่มีทักษะต่อภาคการผลิตและภาคการบริการเป็นความต้องการเร่งด่วน โดยเฉพาะการพัฒนา นักการค้าไทยระดับโลกทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเราต้องเริ่มตั้งแต่การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา วางยุทธศาสตร์ การจัดหาแรงงานและพัฒนาแรงงานใน AEC เพื่อสนับสนุนการผลิตและการค้าระดับโลก แก้ไขและพัฒนากระบวนการทุกด้าน ให้เป็นมาตรฐานสากล ที่สำคัญรัฐต้องเข้าไปหนุนเสริมพัฒนา องค์กรภาคเอกชนให้เข้มแข็ง จะได้ร่วมมีส่วนสำคัญในการผลักดันพัฒนากำลังคนของประเทศร่วมกับส่วนอื่นๆ”

คุณณพพรฯ กล่าวต่อไปถึงระบบเศรษฐกิจดิจิทัลว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสนับสนุนที่ต้องขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยเร็ว ทั้งการพัฒนา ระบบ National Single Window & ASEAN Single Window ตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) การพัฒนาระบบ e-Trading & e-Logistics for Export & Import การพัฒนา Digital Content for Trading & Logistics ไปจนถึงการพัฒนา ระบบ E - Government

“การนำประเทศไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัลเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและก้าวไปสู่การเป็น Trading Nation ที่แข่งขัน

กับประเทศอื่นได้ เพราะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะช่วยลดต้นทุนในการประกอบการทั้งด้านการผลิต การให้บริการ และการขาย เกิดการต่อยอดในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ ออกสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และช่วยให้เกิดการลงทุนในธุรกิจข้ามพรมแดนมากยิ่งขึ้น”

สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการสู่ความเป็นชาติการค้า

คุณณพพรฯ กล่าวต่อไปถึงการปรับตัวของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่ความเป็นชาติการค้าว่ามีเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการในลำดับแรกๆ ประกอบด้วย การสร้างนักการค้า เช่น การมีทูตพาณิชย์ในระดับจังหวัด ทูตพาณิชย์ในต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการส่งเสริมการค้าในทุกระดับ

“เรื่องการสร้างนักการค้าเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่เห็นทางสภาผู้ส่งออกฯ ให้ความสำคัญ แต่จะต้องไม่ใช่ผู้ผลิตลักษณะโออีเอ็มที่รับจ้างผลิตเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้าตัวเอง จึงจะสร้างคุณค่าและขายในตลาดโลกได้ ด้านการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ เช่น รถไฟความเร็วสูงและสำหรับโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และระบบราง ตลอดจนเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น เป็นเรื่องที่ตรงกับความเห็นของสภาผู้ส่งออกฯ แต่จะต้องมีการคำนึงก่อน หากโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างขึ้นมามีคนไทยไม่เก่ง สุดท้ายคนไทยจะไม่ได้ใช้ประโยชน์โดยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานอยากให้คนไทยได้รับการถ่ายทอดและมีเทคโนโลยีของตนเอง เกิดธุรกิจต่อเนื่อง ไม่ใช่ผลประโยชน์ตกอยู่ในมือเพียงนายทุนไม่กี่กลุ่ม”

นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาจากสินค้าและบริการที่ประเทศไทยมีศักยภาพ เช่น การพัฒนาสู่เกษตรและอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่มีมาตรฐานและอยู่ในห่วงโซ่อุปทานระดับสากล โดยระบุรายละเอียดการพัฒนาให้ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติได้

โดยไม่ต้องตีความเพิ่มเติม ซึ่งหากสามารถขับเคลื่อนสู่ภาคปฏิบัติได้จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและทำให้คุณภาพสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

ขณะเดียวกัน ควรมีการตั้งเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวม นอกจากใช้รายได้ประชาชาติและระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวแล้ว ควรนำดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) มาใช้ในการกำหนดเป้าหมายร่วมด้วย เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจคือการคำนึงถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านการศึกษา การมีสุขภาพดี และมีมาตรฐานคุณภาพชีวิต โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรายได้ และควรระบุเป้าหมายในการกระจายรายได้เป็นรายจังหวัดและรายภูมิภาคให้ชัดเจน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและกระจายการถือครองทรัพย์สินระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่

“เราสามารถใช้อัตราเพิ่มรวมของภาคการค้า (Gross Value added trade) และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการขยายตัวของภาคส่งออกมาประกอบการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนของการส่งออก ร่วมกับการตั้งเป้าโดยใช้การขยายตัวของปริมาณการส่งออกเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ทราบถึงสถานะที่แท้จริงของประเทศว่าพึ่งพาต่างประเทศมากน้อยเพียงใด เพราะหาก

ปริมาณการส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาจากการลงทุนของต่างชาติ ประเทศไทยอาจจะไม่สามารถก้าวไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวได้”

คุณนพพรฯ ยังให้ความสำคัญกับการดำเนินการต่างๆ ที่ได้ตามมาตราฐานสากล ซึ่งจะส่งผลในเรื่องภาพลักษณ์ของประเทศ

“ต่อมาคือเรื่องภาพลักษณ์ของประเทศเป็นเรื่องที่สภาผู้ส่งออกฯ ห่วงมาก จึงต้องการให้รัฐบาลสร้างภาพลักษณ์ในเชิงรุก เพราะภาพลักษณ์สินค้าไทยเป็นสินค้ามีปัญหาทั้งเรื่อง IUU ปัญหาเรื่อง ICAO ในอุตสาหกรรมการบิน เป็นต้น ”

“ผมยังขอเสนอให้เพิ่มยุทธศาสตร์การค้าเชิงรุกให้มากขึ้น โดยเชื่อมั่นว่าภาครัฐจะหาทางผลักดันให้การค้าไทยเป็นเชิงรุกเข้าไปสร้างจุดยืนอยู่ในเวทีโลกให้ได้ นอกจากนี้ ยังต้องสร้างมาตรฐานสินค้าเพื่อป้องกันสินค้าคุณภาพไม่ดีเข้ามาในประเทศ ต้องการให้มีการเรียกประชุมคณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ (กบส.) เพราะปีที่ผ่านมาเรียกประชุมเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาด้านโลจิสติกส์ของประเทศรัฐบาลต้องเดินหน้าเร่งเดินหน้าให้เกิด Digital Economy”

สรุป : ก้าวแรกที่สำคัญที่สุดของ Trading Nation

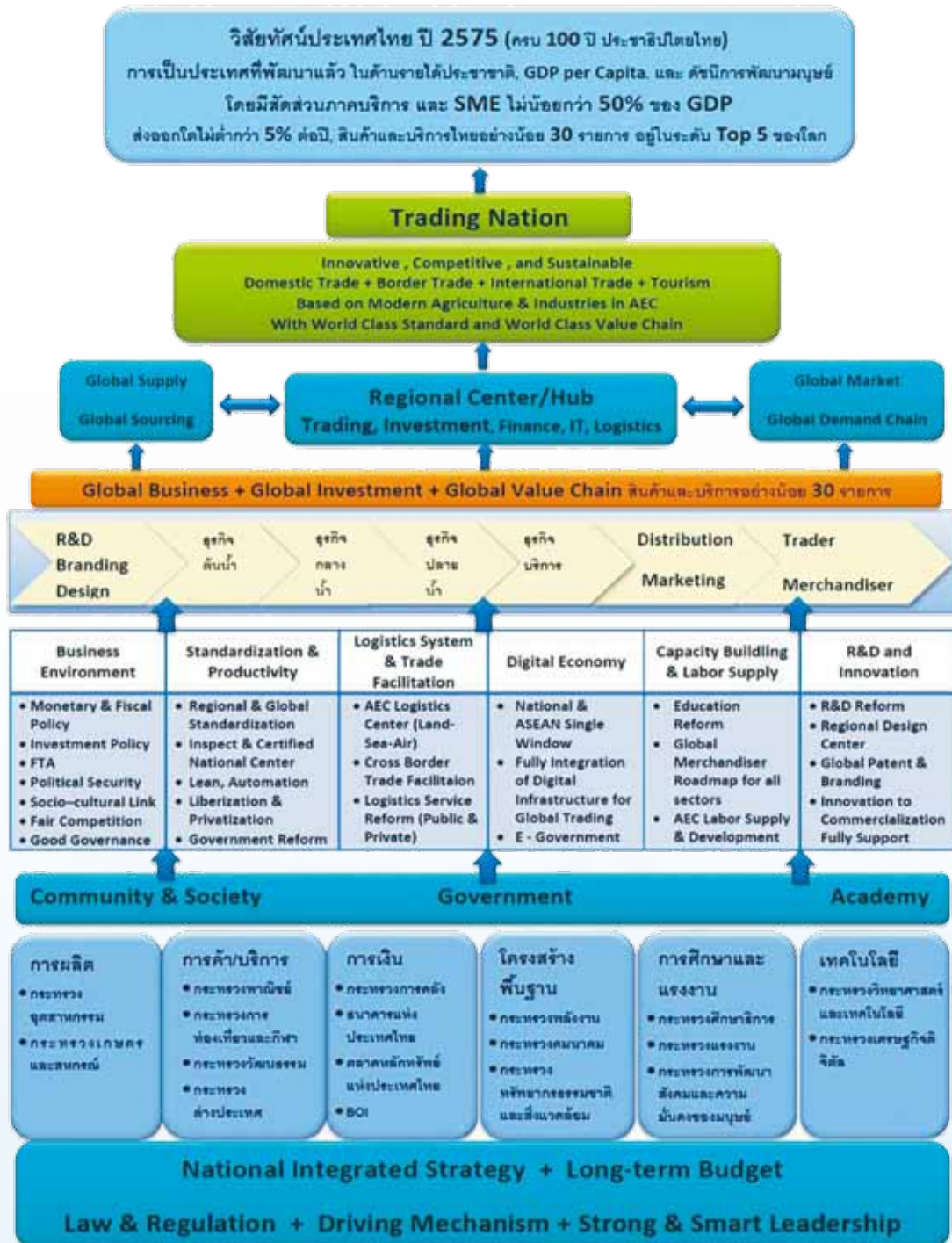

คุณนพพรฯ ทั้งย้ำว่า การมุ่งสู่ชาติที่เป็น Trading Nation ก้าวแรกที่สำคัญที่สุดคือยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทุกๆ ระดับต้องมุ่งไปสู่ทิศทางนี้ร่วมกัน

“แผนยุทธศาสตร์ Trading Nation ต้องเป็นหัวข้อสำคัญอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ

บูรณาการกับแผนยุทธศาสตร์อื่นๆ เช่น แผนของ สปช. แผนดำเนินงานของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนา SME เป็นต้น ต้องมีงบประมาณผูกพันในระยะยาว งบประมาณประจำปีต้องสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้เท่านั้น มีการปรับปรุงกฎระเบียบให้รองรับและสนับสนุน Trading Nation มีกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่มีความรับผิดชอบชัดเจน

สามารถควบคุม ส่งเสริม และผลักดันให้แผนดำเนินงานทั้งหมดเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนด ที่สำคัญ ต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของเศรษฐกิจโลก และการค้าระหว่างประเทศ มีจุดยืนที่มั่นคง มีความมุ่งมั่นเข้มแข็ง พร้อมที่เดินหน้าปฏิรูปประเทศสู่การเป็นชาติการค้า เพื่อยกระดับประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถยืนหยัดอยู่ในเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน” ♦

รวมพลังขับเคลื่อน ‘ครัวไทย...สู่โลก’ (Kitchen of the World) เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

พิธีณัฐ ฤกษ์นันทน์ ดวงมณี พวงพล ฉัตรวิรัช ภัทรศิลาสุนทร*

อุตสาหกรรมอาหาร...ความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย

คงไม่มีใครปฏิเสธว่า “อุตสาหกรรมอาหาร” เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบทางการเกษตร ที่ผลิตโดยเกษตรกรไทยกว่าร้อยละ 24 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพพื้นฐานที่สำคัญของประเทศมาอย่างยาวนาน และจากความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ รู้จักการปรับปรุงการดูแลและบำรุงรักษาพืชพันธุ์ จนเกิดความเชี่ยวชาญของเกษตรกร ทำให้ปริมาณการผลิตของพืชเกษตร สินค้าเกษตร หรือวัตถุดิบทางการเกษตร มีมากเพียงพอที่จะรองรับการบริโภคทั้งประเทศได้ โดยมูลค่าเพิ่มของ “อุตสาหกรรมอาหาร” หรือ กิจกรรมผลิตสินค้าอาหาร มีมูลค่าเพิ่มคิดเป็นร้อยละ 23 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมอื่นๆ ของประเทศ แต่เมื่อรวมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการให้บริการด้านอาหารด้วยแล้ว อุตสาหกรรมอาหาร ก็จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจไทย

อุตสาหกรรมอาหารมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศสูง (มูลค่าเพิ่ม การบริโภค การส่งออก)

“ครัวเรือน ยอมจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าอาหารมากกว่าค่าใช้จ่ายอื่น”

ในปี 2012 ครัวเรือนไทยมีการใช้จ่ายในการบริโภคอาหารในสัดส่วนที่มากที่สุด ถึงร้อยละ 28 ของรายจ่ายทั้งหมด หรืออธิบายง่ายๆ คือ ครัวเรือน ก. มีรายจ่ายของครอบครัว 100 บาท ถูกจ่ายเป็นค่าอาหาร 28 บาท ค่าขนส่งเดินทาง 17 บาท

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ค่าโรงแรมหรือร้านอาหาร 14 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นอีก 46 บาท ซึ่งตัวเลขที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศมีสัดส่วนการจ่ายเงินในการบริโภคอาหารมากที่สุด จึงเป็นตลาดและโอกาสที่สำคัญของธุรกิจผลิตหรือบริการทางด้านอาหารในประเทศไทยที่จะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

นอกจากนี้ ประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าอาหารส่งออกไปยังต่างประเทศและสร้างรายได้กลับสู่ประเทศเป็นจำนวนมหาศาลมากกว่า 25 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.7 ของตลาดสินค้าอาหารโลก และร้อยละ 13 ของสินค้าส่งออกทั้งหมดของประเทศ โดยสินค้าอาหาร มีมูลค่าการส่งออกรวมสูงเป็นอันดับ 1 ใน 3 ของกลุ่มสินค้าส่งออกสำคัญของไทย

ใครๆ ก็สนใจ “อุตสาหกรรมอาหาร”

จากการที่อาหารเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และคนไทยก็มีความสามารถที่จะทำให้ “สินค้าเกษตรธรรมดา” กลายเป็น “อาหารอันทรงคุณค่า” นำมาซึ่ง “รายได้” ให้กับประเทศ ผ่านไปสู่เกษตรกร ให้มีเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย และเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้รัฐบาลไม่ว่าจะผ่านมาแล้วกี่ยุคสมัย ก็ให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหาร เพื่อเป็นหัวรถจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย และเพื่อสร้างฐานการผลิตรองรับความต้องการอาหารของคนในประเทศ (Food Security) โดยเน้นการผลิตที่มีความปลอดภัย มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้อุตสาหกรรมอาหารไทยแข่งขันในระดับโลกได้อย่างยั่งยืน

ความพยายามของรัฐบาลในการผลักดันให้ “อาหารไทย” เป็นที่ยอมรับของ “ผู้บริโภคทั่วโลก” ได้เกิดขึ้นหลายสมัยของรัฐบาลที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามจุดเน้นเชิงนโยบายมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล โดยการกำหนดเป็นนโยบายที่เด่นชัดและจริงจังเริ่มขึ้นเมื่อปี 2545 โดยรัฐบาลในขณะนั้นได้มุ่งผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทย ภายใต้แนวคิด “Kitchen of the World” เพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็น “ครัวของโลก” โดยมีจุดเน้นที่การส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมรับประทาน และอาหารสุขภาพ ต่อมาในปี 2546 จุดเน้นเชิงนโยบายได้

ปรับเปลี่ยนไป โดยได้เปลี่ยนการขับเคลื่อนผ่านแคมเปญ (Campaign) ภายใต้ชื่อ “*Kitchen to the World : ครัวไทยสู่โลก*” ซึ่งได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพของอาหารครอบคลุมตั้งแต่วัตถุดิบจากภาคเกษตรที่ส่งตรงจากแปลงปลูก ไปจนถึงผู้บริโภค หรือที่เรียกว่า “From Farm to Table” ในการขับเคลื่อนการพัฒนามีการประสานพลังความร่วมมือของหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม พลังในการขับเคลื่อนยังไม่เพียงพอและยังไม่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้น ในปี 2548 เพื่อให้อาหารไทยสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก รัฐบาลจึงได้ปรับเปลี่ยนจุดเน้นของนโยบายอีกครั้ง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างการเชื่อมโยงไปสู่ภาคธุรกิจปลายน้ำของห่วงโซ่อุปทานอาหารมากขึ้น กล่าวคือ เน้นการขยายตลาดโดยการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าอาหารไทยที่มีคุณภาพ และการเชื่อมโยงสู่ภาคบริการด้านอาหารมากขึ้น ดังนั้น ในช่วงนี้ รัฐบาลจึงเปลี่ยนแคมเปญ (Campaign) ของนโยบายเป็น “*ครัวไทยสู่ครัวโลก*” โดยกลับมาใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Kitchen of the World” เหมือนในสมัยแรก และในการขับเคลื่อนนโยบายมีความร่วมมือของกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์มากขึ้น เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการด้านอาหารของไทยที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยให้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมทั้งในและต่างประเทศ

แม้ว่าความพยายามในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทยให้มีความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกจะมีการดำเนินการผ่านนโยบาย Kitchen of the World มาโดยตลอด แต่ผลการพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่คาดหวัง สาเหตุสำคัญประการแรก เกิดจากความสับสนของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในแคมเปญและจุดเน้นของนโยบายที่มีการปรับเปลี่ยนหลายครั้ง จึงไม่สามารถกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกันที่ชัดเจน ประกอบกับสถานะการแข่งขันในโลกที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ความต้องการของผู้บริโภคอาหารในโลกเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ผู้ผลิตอาหารในทั่วทุกมุมโลกต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ในขณะที่ทรัพยากรวัตถุดิบ

ทางการเกษตรที่เป็นพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมอาหาร มีจำกัดและมีความผันผวนตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่เราต้องกลับมาทบทวนแนวทางการพัฒนา อุตสาหกรรมอาหารที่ผ่านมาว่า การที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการมุ่งผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงปริมาณ เพียงอย่างเดียว หรือการแข่งขันด้านราคาของผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อเพิ่มปริมาณการขายนั้น เพียงพอและเหมาะสมกับการชิง ส่วนแบ่งการตลาดของผลิตภัณฑ์อาหารในโลกหรือไม่ โดยเฉพาะ ในสภาพที่การแข่งขันในตลาดโลกเต็มไปด้วยอุปสรรคทางการค้าที่มีมาตรการทางภาษี (Non-Tariff Barriers: NTB) อาทิ การบังคับใช้มาตรฐาน การกำหนดการติดฉลากสินค้า มาตรการด้านแรงงาน หรือเงื่อนไขความต้องการเฉพาะของ ผลิตภัณฑ์ นั้นหมายความว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ต่อจากนี้ไป จะต้องมียุทธวิธีที่ชัดเจนในการเพิ่มส่วนแบ่งตลาด จากมูลค่าเพิ่มด้านราคา มากกว่าเน้นด้านปริมาณเท่านั้น โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดที่หลากหลายว่า ประเทศใด เป็นกลุ่มลูกค้าหลักของไทยในปัจจุบัน และประเทศใดน่าจะเป็น กลุ่มเป้าหมายที่เราจะขยายตลาดได้ และผลิตภัณฑ์อาหาร แบบใดที่ผู้บริโภคในประเทศเหล่านั้นสนใจและยินดีที่จะจ่ายเงิน เพื่อซื้ออาหารบริโภค รวมทั้งช่วงเวลาใดที่ประเทศเหล่านั้นต้องการ สินค้า และมีช่องทางใดที่จะสามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาสินค้าให้มีรูปแบบและคุณภาพ ให้มีคุณค่าเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ได้อย่างเต็มที่ หากสามารถทำได้จริง ก็จะไม่เพียงทำให้ประเทศ ได้รับรายได้จากการส่งออกสินค้าอาหารที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างฐานที่แข็งแกร่ง

ด้านองค์ความรู้และการวิจัยพัฒนาที่สำคัญสำหรับการผลิต ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีมูลค่าเพิ่มสูงอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความ ยั่งยืนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมอาหาร ให้กับประเทศต่อไป

ที่ผ่านมา ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมได้มีการ กำหนดไว้ในหลายระดับ โดยในระดับประเทศ ภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ สภาพัฒน์ ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม อาหาร โดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลให้กับภาคการเกษตรผ่าน ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง และกลไกขับเคลื่อนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเป็น Kitchen of the World มากมาย อาทิ ยุทธศาสตร์การจัดการ ด้านอาหารของประเทศไทย ของคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ยุทธศาสตร์มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนแม่บทอุตสาหกรรม อาหารของกระทรวงอุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ด้าน ความปลอดภัยอาหารและโภชนาการ เพื่อความมั่นคงทาง อาหารด้านสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมร้านอาหารไทยในต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแรงงานรองรับครัวไทยสู่ครัวโลก ของกระทรวงแรงงาน และยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก ของสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ยังไม่มี การกำหนดทิศทางที่ชัดเจนร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องว่าจะขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารไปสู่ทิศทางใด

แต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญกับทิศทางการพัฒนาในประเด็นที่แตกต่างกัน

ยุทธศาสตร์	ทิศทางการพัฒนา	Value Adding	Food Safety	Food Security
ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ)	ไทยเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมอาหารของโลก ที่เน้นการเพิ่มคุณค่าและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค		✓	✓
ยุทธศาสตร์มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)	ประเทศไทยผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน เพื่อชาวไทยและชาวโลก	✓	✓	
แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร (กระทรวงอุตสาหกรรม)	สร้างมาตรฐานและความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อคนไทยและตลาดโลก	✓	✓	
ยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยอาหารและโภชนาการ เพื่อความมั่นคงทางอาหารด้านสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข)	อาหารที่จำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ		✓	

สาเหตุสำคัญประการต่อมา คือ การขาดการบูรณาการ กระบวนการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ความเหลื่อมกัน ของการพัฒนาเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมอาหารที่หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ดำเนินการอยู่ ทำให้เกิดลักษณะการทำงานแบบ “ต่างคนต่างทำ” แต่ละหน่วยงานต่างก็ของบประมาณจากส่วนกลางเพื่อดำเนินการในส่วนของตน โดยอาจไปทับซ้อนกับโครงการหรือกิจกรรมของบางหน่วยงาน หรือเป็นไปในแนวทางที่ได้สอดคล้องหรือเสริมกัน อีกทั้งแต่ละหน่วยงานก็มีการจัดตั้งกลไกดำเนินการตามแนวทาง แผนงานต่างๆ ตามกรอบบทบาทหน้าที่ และภารกิจของแต่ละหน่วยงาน จึงยังไม่ได้สอดรับไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งทำให้การจัดสรรงบประมาณและการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างซ้ำซ้อนและไม่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ไปสู่ภาพที่ประเทศต้องการ ส่งผลให้เป้าหมายของประเทศที่ต้องการให้อาหารไทยแข่งขันได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในเวทีโลก ตามแนวคิด “ครัวไทยสู่โลก” ยังไม่สามารถบรรลุผลตามความมุ่งหมายได้อย่างแท้จริง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การขับเคลื่อนนโยบาย “ครัวไทยสู่โลก” มีอุปสรรคสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ การขาดทิศทาง และกลยุทธ์ร่วมที่มีความชัดเจนที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยอมรับร่วมกัน และการขาดกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่สามารถสร้างพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารทั้งระบบ

ดังนั้น จึงถึงเวลา...ปรับเปลี่ยน... **“การรวมพลังความเข้มแข็ง เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง” เพื่อขับเคลื่อนครัวไทยไปสู่โลก** โดยหนึ่งทศวรรษของการขับเคลื่อนนโยบาย Kitchen of the World ก่อให้เกิดผลการพัฒนาที่มีลักษณะเหมือน “ย้ายอยู่กับที่” คงถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องย้อนกลับมาพิจารณาบทบาทว่า “แก่นแท้ของความต้องการและอุปสรรคในการยกระดับของอุตสาหกรรมอาหารคืออะไร?” และเปลี่ยนแปลงมิติการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบใหม่ที่เน้น “การรวมพลังความเข้มแข็ง เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง” ด้วยการร่วมแรงร่วมใจในการวางทิศทางหรือแนวทางการพัฒนาที่มีเอกภาพ ปรับระบบกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นตัวจริง โดยต้องจัดให้มีระบบกลไก

หรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง หากสามารถจัดกระบวนการทัพใหม่ได้อย่างดีแล้ว เป้าหมาย “ครัวไทย..สู่โลก” ที่รัฐบาลกำหนดไว้ ก็คงไม่ไกลเกินเอื้อม

กว่าจะเป็น “ยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก” : ปรับเปลี่ยนกระบวนการบูรณาการคือหัวใจสำคัญ

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้บูรณาการยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารไปในทิศทางเดียวกัน สศช. จึงได้ทบทวนบทเรียนปัญหาของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าปัญหาหลักคือ “การบูรณาการ” ดังนั้น สศช. จึงให้ความสำคัญอย่างมากกับ “การปรับเปลี่ยนกระบวนการ” ตั้งแต่การจัดทำยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และตัวแทนภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทรับผิดชอบและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโดยตรง รวมทั้งได้ให้สำนักงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เข้ามามีบทบาทร่วมคิดร่วมกำหนดนโยบายตั้งแต่ต้นทางด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งระบบ และมีการจัดสรรงบประมาณและกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้อง และมีบูรณาการ โดยแต่ละหน่วยงานล้วนมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยความรู้และประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารทั้งสิ้น จึงทำให้มีมุมมองในประเด็นต่างๆ

ที่ครอบคลุม และได้รับความเห็นแตกต่างที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และจัดทำยุทธศาสตร์อย่างมาก

กระบวนการร่วมคิดร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลกดังกล่าวกว่า ได้ผ่านกระบวนการที่ทุกหน่วยงานร่วมกันระดมสมองผ่านการประชุมและหารือมากกว่า 7 ครั้ง ในระยะเวลาเพียง 2 เดือนกว่าๆ เท่านั้น โดยเริ่มจากการกำหนดขอบเขตของนโยบาย ทิศทางและเป้าหมาย ตัวชี้วัดผลการพัฒนา กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา แผนที่นำทางการพัฒนา (Roadmap) และการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักและหน่วยงานสนับสนุนในแต่ละกลยุทธ์/แนวทางอย่างชัดเจน

1. เริ่มกันที่ความเข้าใจร่วมกันใน “ขอบเขต” และ “ทิศทาง” ที่จะมุ่งไป

เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลกให้ชัดเจน สศช. จึงเริ่มต้นด้วยการประชุมหารือร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนิยามและขอบเขตที่ชัดเจนของ “Kitchen of the World” เนื่องจากปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” ที่ผ่านมา คือ การที่หน่วยงานต่างๆ ใช้ชื่อนโยบายที่แตกต่างกัน ทำให้มีความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยบางช่วงก็เน้นที่การผลิตต้นน้ำและกลางน้ำของสินค้าอาหาร บางช่วงก็เน้นส่งเสริมธุรกิจบริการด้านอาหาร และส่งผลให้มีการกำหนดจุดเน้นการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยงาน โดยจากการหารือได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จะใช้ชื่อนโยบายเดียวกันว่า **“Kitchen of the World” : ครัวไทยสู่โลก** ซึ่งมีขอบเขตอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “From Farm to Table” โดยครอบคลุมเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมอาหาร ตั้งแต่ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ และรวมทั้งธุรกิจสนับสนุนด้วย กล่าวคือ (1) ต้นน้ำ ได้แก่ สินค้าเกษตร ซึ่งครอบคลุมทั้งสินค้าเกษตรอาหาร สินค้าเกษตรแปรรูปเบื้องต้น (2) กลางน้ำ คือ สินค้าอุตสาหกรรม ครอบคลุมถึงสินค้าอาหารและเกษตรแปรรูปต่างๆ (3) ปลายน้ำ คือ ธุรกิจบริการด้านอาหาร ซึ่งครอบคลุมธุรกิจร้านอาหาร โรงเรียนสอนทำอาหาร และธุรกิจการจัดอาหารสำหรับคนหมู่มาก (Catering) และ (4) ธุรกิจ/กิจกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การตรวจประเมินมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจโลจิสติกส์ สินค้าอาหาร เครื่องจักรกลการเกษตรและแปรรูป การวิจัยและพัฒนาด้านสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาบุคลากร

2. วิเคราะห์ข้อมูลจริงเพื่อกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์

การจัดทำยุทธศาสตร์ใดๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณา เพื่อให้สามารถกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมได้อย่างชัดเจน และอยู่บนพื้นฐานความจริงที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดย สศช. ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ทั้งข้อมูลมูลค่าเพิ่มและการส่งออก แต่ด้วยข้อจำกัดด้านข้อมูล ทำให้ทีมงานวิเคราะห์ได้เพียงข้อมูลสินค้าอาหารเท่านั้น โดยไม่สามารถวิเคราะห์ไปถึงบริการด้านอาหารที่ปัจจุบันไม่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อีกทั้งข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เพื่อกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์นั้น จะจำกัดเฉพาะสินค้าส่งออกเท่านั้น โดยการวิเคราะห์ได้แบ่งกลุ่มสินค้าอาหารออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพส่งออกเดิม เป็นกลุ่มสินค้าอาหารประเภทของสด แปรรูปขั้นต้น และ (2) กลุ่มสินค้าที่มีแนวโน้มดี และกลุ่มสินค้าสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche) คือ กลุ่มสินค้าที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของความต้องการของผู้บริโภคอาหารของโลก ที่มุ่งเน้นอาหารที่สร้างคุณค่าทางอารมณ์ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารพร้อมรับประทาน อาหารฮาลาล เป็นต้น

สำหรับ**กลุ่มที่มีศักยภาพส่งออกเดิม** ทีมงานได้ใช้กรอบแนวคิด BCG Matrix ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าอาหารทุกชนิดในมิติของมูลค่าการส่งออก อัตราการขยายตัวของการส่งออก และมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งพบว่า ข้าว อยู่ในกลุ่ม Cash Cow เป็นกลุ่มที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดสูงแต่ยังมียอดการขยายตัวต่ำ ขณะที่น้ำตาลทรายอยู่ในกลุ่มดาวเด่น (Star) เป็นกลุ่มที่มีอัตราการขยายตัวและมีส่วนแบ่งทางการตลาดสูง ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยเรายังคงมีความสามารถแข่งขันได้ดีในระดับโลก

ส่วน **กลุ่มที่มีแนวโน้มดี และ กลุ่มตลาดเฉพาะ** โดยวิเคราะห์จากการศึกษาแนวโน้มของธุรกิจอาหารในโลก ซึ่งสามารถจำแนกสินค้าเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิต เช่น อาหารเสริมสุขภาพ อาหารอินทรีย์ อาหารฮาลาล (2) กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านอาหาร และ (3) กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานหรือผลิตภัณฑ์พร้อมรับประทานที่ตอบสนองรูปแบบการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว

ภาพแผนที่นำทาง (Roadmap) การพัฒนาครัวไทยสู่โลก พ.ศ. 2559 - 2564

ความท้าทาย...เส้นทาง “ครัวไทยสู่โลก” ยังต้องก้าวต่อไป

ข้อเสนอของยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก พ.ศ. 2559 - 2564 ได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2558 ก็เปรียบเสมือนการเดินทางที่มีเป้าหมาย การเดินทางร่วมกันแล้ว จึงนับเป็นก้าวแรกของการดำเนินการนโยบายครัวไทยสู่โลก ในลักษณะ “ประสานพลังขับเคลื่อนอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ” แต่ก็ยังมีความท้าทายสำคัญ ที่หน่วยงานต่างๆ จะต้องร่วมกันดำเนินการ คือ การกำหนดกลไก ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และต้องมีกระบวนการ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกดังกล่าวให้สามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเสมือนเมื่อตกลง ลงเรือลำเดียวกันแล้ว ในการเดินทางจะต้องประสานงานกัน ทั้งนายท้าย กัปตัน และต้นเรือ ในลักษณะสอดรับและเสริมแรงกัน เพื่อนำเรือวิ่งอยู่ในเส้นทางที่กำหนดไว้ และในระหว่างเส้นทางการเดินทางก็ย่อมจะเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ไม่อาจ คาดการณ์ได้ จึงจำเป็นต้องมีกลไกที่ประสานร่วมมือกัน อย่างใกล้ชิด มีความคล่องตัวที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางตาม สถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถบูรณาการการขับเคลื่อน

การพัฒนาไปตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นนี้คงเป็นประเด็นท้าทายที่เราทุกฝ่าย ไม่เฉพาะภาครัฐเท่านั้น แต่หมายรวมถึงภาคเอกชน ที่จะต้อง ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเต็มกำลัง เพื่อนำพาครัวไทย..ไปสู่โลก ได้อย่างยั่งยืน ♦

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. กรมศุลกากร. 2556. มูลค่าการส่งออกสินค้าอาหาร สถิติการส่งออกกรมศุลกากร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2555. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ.

. 2556. รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ ปีแรกของการพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ.

. 2558. ยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก พ.ศ. 2559 - 2564.

Global Trade Atlas. 2013. World market share (Online) Available from: <http://www.gtis.com/gta/>

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ ภาคการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางอย่างยั่งยืน

เชิญ ไกรนรา*

ภาคเกษตรกรรมยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเนื่องจากยังเป็นแหล่งจ้างงานของแรงงานจำนวนมาก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาการผลิตและการตลาด ทำให้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางรายได้และคุณภาพชีวิต บทความนี้จึงใคร่ขอนำเสนอบทบาทความสำคัญของธุรกิจสหกรณ์ สถานการณ์การพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่ภาคกลาง แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์ กรณีศึกษาตัวอย่างสหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรในพื้นที่ภาคกลาง และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ภาคการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางอย่างยั่งยืน

สหกรณ์คืออะไร

สหกรณ์ คือองค์การของบรรดาบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการ และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การดำเนินการของสหกรณ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการสำคัญ 7 ประการคือ (1) การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (2) การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (3) การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก (4) การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (5) การให้การศึกษา ฝึกอบรม และสารสนเทศ (6) ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และ (7) ความเอื้ออาทรต่อชุมชน โดยสามารถจำแนกสหกรณ์ออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) สหกรณ์ภาคการเกษตรประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมงและสหกรณ์นิคม และ (2) สหกรณ์นอกภาคการเกษตรประกอบด้วยสหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน

ความสำคัญของสหกรณ์ ปัจจุบันสหกรณ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบธุรกิจที่เป็นทางเลือกของคนในสังคมเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เนื่องจากเป็นองค์การธุรกิจแบบหนึ่งที่มีบทบาททางเศรษฐกิจตั้งแต่การผลิตการจำหน่ายจนถึงการบริโภค หากสามารถทำให้กระบวนการทางสหกรณ์มีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศและสร้างรายได้ประชาชาติให้สูงขึ้น เพราะสหกรณ์มีบทบาทช่วยกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างยุติธรรม ช่วยลดบทบาทของพ่อค้าคนกลางและนายทุน นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อสมาชิกสหกรณ์เนื่องจากการร่วมแรงร่วมปัญญา รวมทุนของบุคคลที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจโดยการดำเนินการเป็นแบบประชาธิปไตยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ มีความเสมอภาค มีความสามารถในการดำเนินการและสิทธิประโยชน์ ยึดหลักการประหยัด รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกประหยัดและออมเงินโดยให้บริการรับ-ฝากเงิน การซื้อสินค้าและได้รับเงินออมคืนในรูปเงินปันผลทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และสังคมมีความเป็นระเบียบ

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง

สถานการณ์การพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่ภาคกลาง

ณ วันที่ 1 มกราคม 2558 ประเทศไทยมีจำนวนสหกรณ์ทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 8,173 แห่ง แบ่งออกเป็นสหกรณ์ที่มีสถานะดำเนินการจำนวน 6,998 แห่ง และยังไม่เริ่มดำเนินการจำนวน 167 แห่ง ซึ่งเรียกทั้งสองสถานะนี้รวมกันว่าดำเนินการ (Active) เป็นจำนวน 7,165 แห่ง และสหกรณ์ที่มีสถานะเลิกสหกรณ์ (Non-Active) จำนวน 1,008 แห่ง โดยสามารถจำแนกจำนวนสมาชิกสหกรณ์ออกเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตรจำนวน 3,822 แห่ง (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์) จำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น 6,666,437 คน มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 1,744 คน/สหกรณ์ และสหกรณ์นอกภาคการเกษตรจำนวน 3,221 แห่ง (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์) จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 4,803,576 คนมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 1,491 คน/สหกรณ์ โดยแนวโน้มทั้งประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 - 2558 พบว่าสหกรณ์ภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย -0.43 % ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดจำนวนลงอย่างช้าๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศที่ภาคเกษตรกรรมมีบทบาทลดลง ในขณะที่สหกรณ์นอกภาคการเกษตรมีแนวโน้มค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้นโดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.65 ต่อปี

สำหรับพื้นที่ภาคกลางรวมพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีจำนวนสหกรณ์ทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 2,435 แห่ง มีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้นจำนวน 3,945,077 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.39 ของจำนวนสมาชิกสหกรณ์ทุกประเภททั่วประเทศ โดยจำแนกออกเป็น สหกรณ์ภาคการเกษตรจำนวน 687 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 28.21 ของจำนวนสหกรณ์รวมทั้งพื้นที่ภาคกลาง มีจำนวนสมาชิก 1,009,984 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนสมาชิกของสหกรณ์รวมทั้งพื้นที่ภาคกลาง แบ่งออกเป็นสหกรณ์การเกษตรจำนวน 613 แห่ง จำนวนสมาชิก 945,539 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.96 ของจำนวนสมาชิกสหกรณ์รวมทุกประเภทในพื้นที่ภาคกลาง สหกรณ์ประมงจำนวน 41 แห่ง จำนวนสมาชิก 6,931 คน สหกรณ์นิคมจำนวน 33 แห่ง จำนวนสมาชิก 57,514 คน และสหกรณ์นอกภาคการเกษตรจำนวน 1,748 แห่ง จำนวนสมาชิก 2,935,093 คน แบ่งออกเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 863 แห่ง จำนวนสมาชิก 1,768,107 คน สหกรณ์ร้านค้าจำนวน 88 แห่ง จำนวนสมาชิก 604,245 คน สหกรณ์บริการจำนวน 608 แห่ง จำนวนสมาชิก 210,391 คน และสหกรณ์เครดิตยูเนียนจำนวน 189 แห่ง จำนวนสมาชิก 352,350 คน

ปัญหาด้านการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร

แม้ว่าภาคเกษตรกรรมค่อยๆ ลดบทบาทที่มีต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศลงโดยอัตราการขยายตัวของภาคเกษตรกรรมเมื่อปี พ.ศ. 2556 มีสัดส่วนร้อยละ 0.10 ของอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศร้อยละ 2.90 อย่างไรก็ตามภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญของประเทศ เช่น ในปีเพาะปลูก 2556/2557 แรงงานภาคเกษตรซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 64 ปี ทั้งประเทศมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16.10 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.59 ของจำนวนประชากรวัยแรงงานรวมทั้งประเทศ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาการผลิตและระบบตลาดซึ่งเป็นส่วนสำคัญของห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าเกษตรดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของกิจกรรมการผลิตหรือกิจกรรมต้นน้ำ ได้แก่

- เกษตรกรประมาณร้อยละ 90 เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีขนาดที่ดินเฉลี่ย 20 ไร่/ครัวเรือน
- เกษตรกรขาดที่ดินเป็นของตนเองและมีภาระหนี้สินจากสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปีเพาะปลูก 2552/2553 ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรไทยมีภาระหนี้สินเฉลี่ย 54,409 บาทต่อครัวเรือน
- เกษตรกรร้อยละ 60 ต้องเช่าที่ดินทำกินและจากสถิติเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรมีมากกว่า 400,000 ราย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและประสิทธิภาพการผลิต
- ผลผลิตการผลิตต่ำ สถิติเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของสินค้าเกษตรบางชนิดในประเทศอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย สาเหตุเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม โดยมีข้อมูลชี้ว่าอัตราการขยายตัวของภาคการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 มาจากการขยายตัวด้านการใช้ปัจจัยการผลิตในด้านที่ดินและแรงงานมากกว่าการใช้เทคโนโลยี
- ต้นทุนการผลิตสูงมีสาเหตุจากราคาน้ำมันและการใช้สารเคมีในการผลิตในขณะที่ราคาผลผลิตมีความผันผวนไม่แน่นอน
- โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น แหล่งน้ำชลประทาน แหล่งสินเชื่อทางการเกษตรที่เกษตรกรเข้าถึง แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมกับบริบทของเกษตรกร

- ขาดข้อมูลข่าวสารการตลาดเพื่อการตัดสินใจในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน เกษตรกรส่วนใหญ่มักใช้ราคาผลผลิตในฤดูกาลนั้นเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการลงทุนและผลิตภาพในการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

- ขาดโอกาสทางเลือกในการเข้าสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม เนื่องจากโครงสร้างการตลาดที่เป็นอยู่เป็นตลาดผู้ซื้อน้อยราย ผู้ค้าและผู้รับซื้อผลผลิตจึงมักเอารัดเอาเปรียบเกษตรกรเกี่ยวกับราคาผลผลิตอยู่เสมอ รวมทั้งได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐบาลบางประการ เช่น กรณีของบัตรเครดิตชาวนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสร้างวินัยทางการเงินและการสะสมทุนของเกษตรกร

- ขาดการดูแลสุขภาพะเลสิ่งแวดล้อมและการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี แผนพัฒนาการเกษตรภายใต้ช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ชี้ว่าในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 10 ค่าดัชนีวัดความผาสุกของเกษตรกรไทยอยู่ในระดับพัฒนาปานกลาง ผลการพัฒนาด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีมาก ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข

2. ปัญหาและอุปสรรคของกิจกรรมกลางน้ำ เช่น

- สถาบันเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ยังไม่สามารถเป็นกลไกเกื้อหนุนอาชีพของเกษตรกรอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากสถาบันเกษตรกรยังไม่มีโครงสร้างและระบบบริหารจัดการที่สามารถเชื่อมโยงกับการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งระบบบริหารจัดการธุรกิจของสถาบันเกษตรกรยังคงอยู่ในระดับกิจกรรมต้นน้ำ และกลางน้ำของห่วงโซ่อุปทานโดยมีพ่อค้าคนกลางทำหน้าที่กิจกรรมปลายน้ำโดยการแปรรูปและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายแก่ผู้บริโภคซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น

- นโยบายของรัฐยังไม่เป็นแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลผลิตการเกษตรและมุ่งเน้นไปยังสถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย แต่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้ภารกิจของหน่วยงานของรัฐยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ บางครั้งมีความซ้ำซ้อนกันและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมได้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน

- โครงสร้างการตลาดยังเป็นลักษณะของผู้ซื้อน้อยราย ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่มีความได้เปรียบในด้านการตลาด ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยและสถาบันเกษตรกรไม่มีอำนาจการต่อรอง นอกจากนี้เครือข่ายความร่วมมือของสถาบันเกษตรกรเป็นลักษณะความร่วมมือตามแนวดิ่งและเป็นกลุ่มตามพื้นที่ แต่ยังไม่สามารถแข่งขันในเชิงธุรกิจกับเอกชนได้เนื่องจากมีความไม่คล่องตัวและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายการตลาดสูงกว่า

- ปัจจุบันสถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยมีความเสียเปรียบในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการเอกชนรายใหญ่ เพราะขาดความรู้และทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีรวมทั้งการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานในธุรกิจ

- การซื้อขายสินค้าเกษตรระดับไร่นาสวนใหญ่ยังไม่มี การคัดเกรดคุณภาพสินค้า ซึ่งพ่อค้าซื้อจากเกษตรกรโดยใช้คุณภาพเฉลี่ยหรือราคาเฉลี่ย ทำให้เกษตรกรอาจเกิดการเสียเปรียบทางธุรกิจ

- เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่มีสินค้าเหลือขายไม่มาก และอยู่กระจัดกระจายตามแหล่งผลิตซึ่งห่างไกลจากแหล่งซื้อขายหลัก และเกษตรกรมักจำหน่ายสินค้าเกษตรทันทีหลังเก็บเกี่ยว ทำให้โอกาสที่จะขายได้ตามราคาตลาดในขณะนั้น และตามคุณภาพของสินค้านั้นน้อย ตลอดทั้งเกษตรกรบางรายไม่ทราบว่าราคาซื้อขายตามตลาดที่แท้จริงเป็นอย่างไร

3. ปัญหาและอุปสรรคของกิจกรรมปลายน้ำ เช่น

- ขาดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ถนน คลังสินค้าตลาดกลาง ระบบข้อมูลข่าวสารการตลาดองค์ความรู้เรื่องคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์และองค์ความรู้ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานในธุรกิจ

- ขาดหน่วยที่ใช้ชั่ง ตวง วัดที่เป็นมาตรฐานในตลาดทุกระดับ (เช่น น้ำหนักวัดเป็นกิโลกรัม ปริมาตรวัดเป็นหาบ ถัง หรือลิตร) ทำให้มีผู้ได้เปรียบและผู้เสียเปรียบ

แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์

เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรดังกล่าว สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้พัฒนากรอบแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2555 ภายใต้กรอบคิดที่สำคัญ 3 ประการคือ คุณค่าของสหกรณ์ แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์คือ

1. ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้แก่เกษตรกรภายใต้หลักสูตรการเรียนรู้คู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจัดทำกรอบการจัดการความรู้สู่เกษตรกรภายใต้หลักสูตรการเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อยกระดับขีดความสามารถให้แก่เกษตรกร เพื่อการทำการเกษตรอย่างยั่งยืนและมีความสุข มีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพสู่ระบบตลาดสินค้าเกษตรของสหกรณ์ โดยการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพซึ่งประกอบด้วย แผนการผลิต การเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต การผลิตและการใช้เทคโนโลยี การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป การจำหน่าย การออม และการสะสมทุน เข้ากับกิจกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย แผนการดำเนินชีวิต การอุปโภคและบริโภค สันทนาการ การสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณี การมีส่วนร่วมในสังคม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ชีวิต/ทรัพย์สิน และการดูแลสุขภาพและการเรียนรู้และการศึกษา

2. ยุทธศาสตร์การจัดการห่วงโซ่อุปทานในธุรกิจสหกรณ์ ภายใต้กรอบคิดระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับขีดความสามารถของสหกรณ์การเกษตรเพื่อประกอบธุรกิจภายในห่วงโซ่อุปทานและการนำประโยชน์สู่สมาชิกอย่างยั่งยืนมี 3 องค์ประกอบหลักคือ (1) การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงนำการขับเคลื่อนสหกรณ์และองค์กรเพื่อสร้างผู้นำเชิงคุณค่าใน 4 มิติคือ การนำคุณค่าของสหกรณ์มาใช้ การปรับกระบวนการทัศน์ การยึดมั่นในหลักการและแนวทางการปฏิบัติที่ดี (2) การยกระดับการดำเนินงานสหกรณ์หรือกลุ่มองค์กรในทิศทางเชิงคุณค่าและการเชื่อมโยงกับพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การปรับระบบกลไก

การดำเนินงาน การประเมินตนเอง การกำหนดปณิธานหรือเป้าหมายร่วม การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด (SWOT Analysis) การกำหนดเป้าหมาย และการจัดทำแผนที่กลยุทธ์ และ (3) การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนระบบธุรกิจเชิงคุณค่าและการสร้างอำนาจการต่อรอง การแบ่งปันและสร้างสรรค์ธุรกิจเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรสหกรณ์และเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน การนำคุณค่าและประโยชน์ของสหกรณ์สู่สมาชิกและชุมชน เพื่อการพัฒนาไปสู่การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade)

3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้สหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชน ภายใต้การพัฒนาตัวแบบธุรกิจสหกรณ์เพื่อการผลิตอาหาร (Food Cooperatives) โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับการพัฒนาและกระจายสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยเฉพาะการผลิตสินค้าอาหารธรรมชาติ (Natural Foods) และการนำส่ง (Delivery) ผลผลิตเกษตรที่มีคุณภาพสู่ผู้บริโภคคนสุดท้าย

กรณีศึกษาตัวอย่างสหกรณ์ภาคการเกษตรที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรในพื้นที่ภาคกลาง

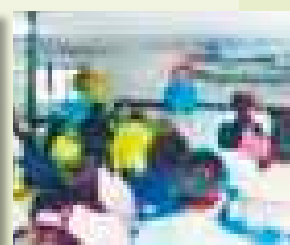
ประกอบด้วย 2 สหกรณ์การเกษตร คือ

1. สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด ตั้งอยู่ที่ 157/57 หมู่ 5 ถ.เพชรเกษม ต.ท่ายาง อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด เป็นผู้ส่งออกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษซึ่งมีผลผลิตเพื่อการส่งออกตลอดปี โดยใช้เทคโนโลยีระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability System) ที่ได้มาตรฐานสากลเป็นแห่งแรกในประเทศไทย นอกจากนี้สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด ยังพัฒนาและบริหารจัดการ “ตลาดกลางการเกษตรท่ายาง” ให้เป็นศูนย์กลางการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นสินค้าผักและผลไม้ทั้งเพื่อการค้าปลีกและค้าส่งจากทั่วประเทศซึ่งผลิตโดยเกษตรกรโดยตรงรวมทั้งเป็นตลาดรับซื้อกล้วยทุกชนิดและมะนาวโดยมีการคัดเกรดสินค้าจากเกษตรกรผู้ผลิตภายใน จ.เพชรบุรี ตลอดทั้งจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคด้วยตลาดกลางการเกษตรท่ายางตั้งอยู่ติดถนนเพชรเกษมและมีสถานที่กว้างขวางแบ่งออกเป็นอาคารพืชไร่ 1-4 อาคารมะนาว 1-3 อาคารผลไม้ อาคารคัดแยกสินค้า 1-2 อาคารตลาดสด โรงอาหาร ร้านค้าสหกรณ์ห้องแถว และลานจอดรถ โดยเปิดให้บริการทุกวันตลอด 24 ชั่วโมง

2. สหกรณ์การเกษตรหนองหญ้าไซ จำกัด ตั้งอยู่ที่ 515 ม.5 ต.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี ประชากรของอำเภอหนองหญ้าไซส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่อ้อย สหกรณ์การเกษตรหนองหญ้าไซ จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2529 มีสมาชิกแรกตั้ง 374 คน และได้มีการเปิดรับเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 2,846 คน มีทุนดำเนินงาน 173 ล้านบาท ทุนเรือนหุ้น 41 ล้านบาท ทุนสำรอง 10 ล้านบาท เงินรับฝาก 98 ล้านบาท ปริมาณธุรกิจ 522 ล้านบาท กำไรในปีที่ผ่านมา 8 ล้านบาท ซึ่งสหกรณ์ฯ ได้นำผลกำไรจัดเป็นทุนสำรองร้อยละ 15.8 เป็นเงินปันผลร้อยละ 7.5 จำนวนเงิน 2.8 ล้านบาท เงินเฉลี่ยคืนให้สมาชิก 586,868 บาท จัดสรรทุนศึกษาอบรม 800,000 บาท และจัดไว้เป็นทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก 2.8 ล้านบาท สหกรณ์ฯ ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจรเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของสมาชิก ประกอบด้วย การให้บริการสินเชื่อ การรับ - ฝากเงิน การจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การรวบรวมข้าวเปลือก “การบริการตลาดกลางค้าข้าว” และสถานีบริการน้ำมัน ซึ่งสหกรณ์ฯ ยึดหลักการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมโดยผ่านการประชุมในระดับต่างๆ จากการประเมินผลเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์พบว่าสมาชิกให้ความสนใจและทำธุรกิจสหกรณ์สูงถึงร้อยละ 98.07 และสมาชิกยังมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ในโอกาสต่างๆ อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

นอกจากนี้สหกรณ์ฯ ได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกหลายโครงการ เช่น (1) โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการชำระหนี้ทำให้สมาชิกลดการกู้ยืมหนี้ในระบบ รวมทั้งมีเงินออมเข้าร่วมกองทุนเพิ่มขึ้นทุกปี ปี ส่งผลให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (2) โครงการสอนสมาชิกและเกษตรกรทำบัญชีรับ - จ่ายครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพและส่งเสริมการออมระดับครอบครัว (3) โครงการดำเนินการขับเคลื่อนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยได้จัดทำกิจกรรมออมทรัพย์ ออมความดี ถวายพ่อหลวง การระดมทุนพิเศษ การกัญญาปลอดดอกเบี้ยยการผลิตข้าวสารหอมจังหวัดบรรจุถุงขายสมาชิกราคาถูก และการขยายเงินกู้ให้สมาชิกปลดหนี้ในระบบ การส่งเสริมให้สมาชิกปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงปลา ผลิตน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า สบู่ สำหรับใช้ในครัวเรือนและลดค่าใช้จ่ายและขายเพื่อเพิ่มรายได้ สหกรณ์ฯ ยังได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์จัดทำแปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์และส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนนำหลักการความพอเพียงไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้ได้รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ให้เป็น 1 ใน 10 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (4) โครงการธนาคารความดี จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ (5) กิจกรรมสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากความสำเร็จในการบริหารงานดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สหกรณ์การเกษตรหนองหญ้าไซ จำกัด ได้รับรางวัลสหกรณ์การเกษตรดีเด่นแห่งชาติของพื้นที่ภาคกลางเมื่อปี พ.ศ. 2556

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรและ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ ภาคการเกษตร มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรที่ผลิตเพื่อขายได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบสหกรณ์ภาคการเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรโดยสมัครใจเพื่อปรับปรุงการผลิตและควบคุมคุณภาพสินค้าเกษตร รวมทั้งสนับสนุนสหกรณ์ที่เกิดขึ้นแล้วให้ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพสู่การเป็นสหกรณ์เพื่อการผลิตอาหาร (Food Cooperatives) และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรเพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์ภาคการเกษตรมีส่วนร่วมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันภายในห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันเกษตรกรควรให้การสนับสนุนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภาคการเกษตร ได้แก่ การประสานงานด้านการสนับสนุนการผลิตจนถึงการจำหน่าย รวมทั้งควรบูรณาการภารกิจระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตรให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้สหกรณ์ภาคการเกษตรจำหน่ายปุ๋ยเคมีและผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรและเกษตรกรโดยสหกรณ์ที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ควรได้รับหนังสือรับรองจากห้องปฏิบัติการของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

3. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้สหกรณ์ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าที่ผลิตเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคา ตลอดจนสนับสนุนเงินกู้เพื่อการลงทุนในการผลิตและการตลาดแก่สหกรณ์ภาคการเกษตรในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม สนับสนุนระบบข้อมูลข่าวสารด้านการค้า การตลาดและราคาสินค้าให้ทั่วถึงโดยเฉพาะพื้นที่ชนบทห่างไกล และสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ที่ทันสมัย

4. เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ภาคการเกษตรเพื่อใช้เป็นกลไกที่สำคัญเพื่อรองรับเขตการค้าเสรีอาเซียน การตอบสนองนโยบายด้านความมั่นคงทางอาหารและการแก้ปัญหาของภาคการเกษตรของไทย

อนาคต

การส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์เพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชนดำรงอยู่ในสังคมเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน โดยประชาชนที่ตระหนักในคุณค่าของสหกรณ์

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะร่วมมือกันบนพื้นฐานของการพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า โดยภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรและการพัฒนาชนบทในพื้นที่ภาคกลางอย่างยั่งยืน และสนับสนุนการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกของรัฐบาล ตลอดจนการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ภาคการเกษตรเพื่อบูรณาเข้าสู่ระบบการค้าเสรีอาเซียนและการค้าโลก ♦

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, 2555. *การพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรโดยระบบสหกรณ์*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภัทร คำมุงคุณ, 2558. *ความท้าทายการเปลี่ยนแปลงของแรงงานภาคการเกษตร*. กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ สำนักงานรัฐสภา.
- หนังสือพิมพ์มติชน, *เทคโนโลยีชาวบ้านเกษตรกรดีเด่น* วันที่ 1 พฤษภาคม 2556 ปีที่ 25 ฉบับที่ 550.
- บทที่ 4 การพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านการผลิตและการตลาดในชนบท เข้าถึงจาก www.nesdb.go.th/portals/0/news/plan/p6/M11_4.doc เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2558
- กรมส่งเสริมสหกรณ์สถิติสหกรณ์ของประเทศไทยปี 2558 เข้าถึงจาก <http://www.cpd.go.th/cpd/cpdinter/> เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2558
- สหกรณ์การเกษตรท่ายาง เข้าถึงจาก http://www.thayang.org/otop/travel_detail.php?otop_id=00000000001 เข้าถึงเมื่อ 29 มิถุนายน 2558
- สหกรณ์การเกษตรหนองหญ้าไซ เข้าถึงจาก <http://www.coopthai.com/hyccoop/main.html> เข้าถึงเมื่อ 29 มิถุนายน 2558
- <http://ab.cmcac.ac.th/main/sahakorn/u004.html> เข้าถึงเมื่อ 30 มิถุนายน 2558
- http://webhost.cpd.go.th/cpd_sakao/kk2553k105.html เข้าถึงเมื่อ 30 มิถุนายน 2558
- <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=18&chap=10&page=t18-10-infodetail06.html> เข้าถึงเมื่อ 30 มิถุนายน 2558

การพัฒนาถนนสายวัฒนธรรม **ไท-ขวน** เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสระบุรี

โสภา จานงค์ศรี* ธัชไท กิริติพงศ์ไพบูลย์** กัลย์ธีรา ชุมปัญญา**

วัฒนธรรม เป็นสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตน ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ชุมชน ผ่านสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ อาทิ ประเพณี ภาษา รูปสลัก เพลงพื้นบ้าน งานหัตถกรรม รวมถึงศิลปะที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ ความทรงคุณค่าของวัฒนธรรมแต่ละแห่งจึงเป็นสมบัติล้ำค่าของชุมชนหรือท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เติบโตขึ้นตลอดหลายทศวรรษ ส่งผลให้เกิดการเดินทางเยือนประเทศที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมข้ามถิ่นผ่านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยชื่อเสียงและมนต์เสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยสามารถสร้างรายได้และการจ้างงานจำนวนมาก รวมทั้งการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ระบบคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวสำคัญที่เกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม เมืองรองหรือจังหวัดอื่นๆ ที่ไม่ใช่จังหวัดท่องเที่ยวหลัก ต่างก็มีศักยภาพการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในหลายแง่มุม ทั้งในส่วนของ การสร้างรายได้ในระดับท้องถิ่น การสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของประเพณี วัฒนธรรมถิ่นอาศัย และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นบนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้

นิยาม ความหมาย และสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย

การนิยามความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” มีความซับซ้อนและแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบริบท โดยในแต่ละพื้นที่อาจให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ สำหรับในกรณีของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง “กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้คนออกไปหาประสบการณ์ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเอง จากผู้คนในวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งความตระหนักถึงธรรมเนียมปฏิบัติ ประเพณี สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ แนวคิดหรือภูมิปัญญา รวมไปถึงสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาด้านโบราณคดีหรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มาอย่างยาวนาน ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงแตกต่างจากการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) ในแง่ที่นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะแสวงหาความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ตนได้ไปเยี่ยมชมอีกด้วย”

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งรายละเอียดได้หลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม (อาทิ โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก และอนุสรณ์สถาน) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดำเนินงานหรือเรื่องเล่า การท่องเที่ยวเส้นทางวัฒนธรรม (อาทิ การท่องเที่ยวตามเส้นทาง

หลวงปู่ทวด) และการท่องเที่ยวตามเส้นทางย่านเมืองเก่า เป็นต้น ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังรวมถึงการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวท้องถิ่น - กลุ่มชาติพันธุ์ และการท่องเที่ยวตามประเพณีสำคัญและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสามารถสะท้อนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

จากความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยจำนวนมากมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการจัดอันดับโดย World Economic Forum ในด้านขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในปี 2015 หรือ (The Travel & Tourism Competitiveness Index - TTCI) ได้จัดอันดับในหมวดทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 21 จาก 141 ประเทศทั่วโลก ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงจากการมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การจัดอันดับในหมวดย่อยด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับที่น่ากังวล อาทิ จำนวนแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมอยู่ในอันดับที่ 58 และจำนวนการสืบทอดวัฒนธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อยู่ในอันดับที่ 89 ปัจจัยเหล่านี้จึงสะท้อนภาพ

ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยที่มีความหลากหลาย แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ทั้งนี้ การท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการผลิตซ้ำวัฒนธรรมในมิติที่หลากหลายและไม่หายสาบสูญไปตามกาลเวลา

กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ถนนสายวัฒนธรรมไท - ยวน จังหวัดสระบุรี

ถนนสายวัฒนธรรมไท - ยวน หรือถนนสายสระบุรี - ปากบาง มีระยะทาง 12 กิโลเมตร ครอบคลุมการดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 เทศบาล 3 องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 8 ตำบล ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี และอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ความสำคัญของถนนสายวัฒนธรรมนั้น ต้องกล่าวย้อนไปถึงความเป็นมาของชาวไท - ยวนที่เคยอยู่อาศัยในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน

เรียกว่า “โยนกนคร” หรือ “โยนกนาคนคร” คนทั่วไปเรียกเมืองโยนกนี้ว่า โยนก หรือ ยูน หรือ ยวน ไท-ยวน หรือ คนยวน ซึ่งมีการสืบเชื้อสายเป็นเวลาหลายร้อยปีจนกระทั่ง พ.ศ. 2347 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช พร้อมด้วยกองทัพลาว ยกทัพไปตีเมืองเชียงแสน เมื่อพ่ายแพ้แก่สงครามจึงให้ทำลายเมืองและรวบรวมผู้คนชาวเมืองเชียงแสนได้ 23,000 คน แบ่งคนเหล่านี้ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และกลุ่มสุดท้ายนำลงใต้โดยให้แบ่งกลุ่มหนึ่งอยู่ที่จังหวัดสระบุรี และอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ที่จังหวัดราชบุรี

โดยในสมัยแรกเริ่มของการย้ายถิ่น ชาวไท-ยวนตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอเส้าไห้ซึ่งเป็นตัวเมืองสระบุรีในอดีตบริเวณริมแม่น้ำป่าสักทั้งสองฝั่ง ตั้งแต่ที่ว่าการอำเภอเส้าไห้ขึ้นไปทางตะวันออก ต่อมาจึงได้ขยายขยายทำเลที่ตั้งบ้านเรือนไกลจากแม่น้ำป่าสักออกไป ปัจจุบันคนไท-ยวนตั้งถิ่นฐานอยู่แทบทุกอำเภอ ที่มีมากที่สุดคือ ที่อำเภอเส้าไห้ อำเภอเมืองสระบุรี

ชาวไท-ยวนเมื่ออพยพมายังบริเวณแม่น้ำป่าสัก ได้นำภาษาไท-ยวนและประเพณีที่สืบทอดมาแต่ครั้งโบราณ โดยภาษาพูดและตัวอักษรเป็นการรับมาจากล้านนา ส่วนตัวอักษรก็นำเอาอักษรเหล่านั้นมาใช้ด้วยใช้เขียนลงในสมุด ข่อยหรือจารบนใบลาน รวมทั้งประเพณีที่ยึดถือตามขนบธรรมเนียมล้านนา ได้แก่ ประเพณีทานขันข้าว (ตานขันข้าว) ประเพณีเวนทาน และประเพณีขึ้นท้าวทั้ง 4 ซึ่งชาวไทยวนเรียก “ต้าวตังสี่”

นอกจากนี้ ชาวไท-ยวนในจังหวัดสระบุรี ยังรับเอาที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเฉพาะ เรียกว่า เรือนเชียงแสนหรือเรือนกาแล กล่าวคือจะมีไม้ไขว้อยู่บนหลังคาเหนือจั่ว เรือนส่วนบนจะผายออก ที่เรียกว่า เรือนอกโตแหวคอด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการปลูกเรือนแบบชาวไท-ยวน ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนเจ้าของพื้นที่ และภาคเอกชนได้มีส่วนสนับสนุนโครงการถนนสายวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไท-ยวนไม่ให้สาบสูญ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคคลที่สนใจ โดยมีอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ประธานชมรมไท-ยวน จังหวัดสระบุรี ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาวไท-ยวนผ่านการก่อตั้งหอวัฒนธรรมไท-ยวน ซึ่งในปัจจุบันโครงการถนนสายวัฒนธรรมฯ อยู่ระหว่างการดำเนินงานก่อสร้างอาคารศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวถนนสายวัฒนธรรมติดกับบริเวณตลาดน้ำดาวเรืองริมแม่น้ำป่าสัก เพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าและลานกิจกรรมทั้งสองฝั่งของแม่น้ำ ในส่วนของอาคารศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวประกอบด้วยส่วนจัดแสดงนิทรรศการในชั้นล่างเพื่อรวบรวมความเป็นมาของชาวไท-ยวนและประวัติศาสตร์สำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ถนนสายวัฒนธรรม ขณะที่อาคารชั้นบนใช้สำหรับการสัมมนาและเป็นห้องประชุมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

สำหรับหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไท-ยวน เกิดจากการรวบรวมบ้านทรงไทยอายุประมาณ 80-100 ปี จากแหล่งต่างๆ อีกทั้งภาชนะ อารูธ เครื่องมือทำมาหากิน และผ้าทอลายโบราณที่มีอายุกว่าร้อยปี และเรือชนิดต่างๆ ที่ชาวบ้านแถบนี้เคยใช้สัญจร โดยมีจุดมุ่งหมายคือให้สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไท-ยวน

รวมทั้งการแสดงดั้งเดิมของชาวเหนือ เช่น กลองสะบัดชัย ฟ้อนไหม เป็นต้น การแต่งกายโดยตัดเย็บจากผ้าทอของคนในท้องถิ่น การใช้ภาษาไท-ยวนไม่ให้เลือนหาย และการสืบทอดตำรับตำราอาหาร ขนมโบราณ เช่น หมี่ผัดไท-ยวน น้ำพริกหนุ่ม ข้าวแคบ และประเพณีการเลี้ยงขันโตกให้คงอยู่ด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันมีการเดินทางศึกษาดูงาน ณ หอวัฒนธรรมท้องถิ่นไท-ยวนอยู่เสมอ รวมทั้งการเปิดเรือนไทยบางส่วนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ ขณะที่เยาวชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านการแสดงซึ่งสามารถรับชมได้ ณ ตลาดต้นน้ำโบราณบ้านต้นตาล ในวันอาทิตย์ตลอดทั้งวัน

นอกจากนี้ เส้นทางถนนสายวัฒนธรรมยังมีประวัติความเป็นมาที่สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสหัวเมืองเพื่อ

เดินทางสักการะพระพุทธรูปโดยเสด็จทางชลมารคผ่านแม่น้ำป่าสักผ่านการสร้างเรื่องราว (Storytelling) และที่มาของสถานที่สำคัญ อาทิ วัดเขาแก้ววรวิหาร และทำนาคักดิ์สิทธิ์ 1 ในเบญจสุทธิดังสำหรับนำไปทำอภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่รัชกาลที่ 5 สืบมาจนปัจจุบัน รวมถึงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการเล่าเรื่องราวของพระพุทธรูปทองคำวัดพะเยาว์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทองคำที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสมัยสุโขทัยแตกต่างจากพระพุทธรูปในภาคกลางทั่วไปอีกด้วย

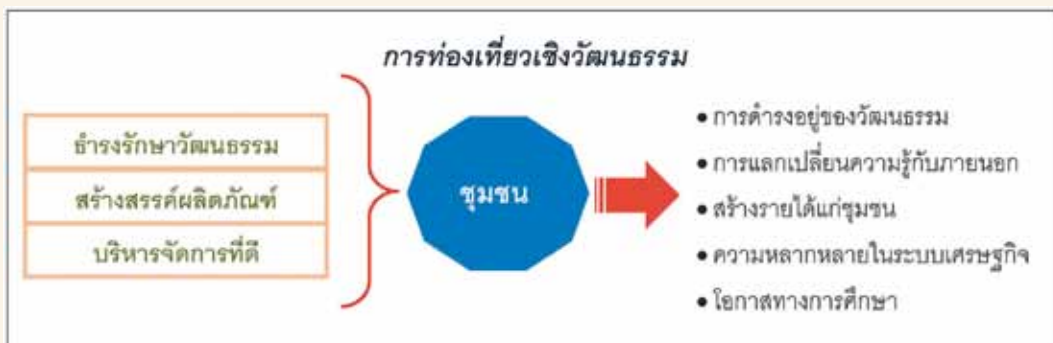
ตลอดเส้นทางถนนสายวัฒนธรรมไท-ยวน มีการส่งเสริมการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอที่มีลักษณะเฉพาะ จากการรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทอผ้าตำบลต้นตาล ที่ยังคงรักษาการทอผ้าตามลายโบราณของชาวไท-ยวน รวมทั้งการจำหน่ายข้าวเสาไห้ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

มาอย่างยาวนาน และผลิตภัณฑ์ขนมกระยาสารทซึ่งเป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงของอำเภอเสนาให้ โดยในอนาคตอันใกล้ คาดว่าหากมีการดำเนินการในด้านสิ่งก่อสร้างต่างๆ แล้วเสร็จ พร้อมกับการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ถนนสายวัฒนธรรม ไท - ยวนจะสามารถดำเนินการรับรองนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษา และเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ตลอดเส้นทาง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เริ่มเป็นกระแสนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นันทนาการ ควบคู่ไปกับการให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตพื้นถิ่น (Edutainment) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเสริมสร้างโอกาสในการจ้างงานให้กับคนในชุมชน ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ลดการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปสู่เมืองใหญ่เนื่องจากมีอาชีพรองรับ และมีความภูมิใจในถิ่นฐานของตน ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และยกระดับมรดกทางวัฒนธรรมประจำถิ่นของชุมชน ให้มีช่องทางในการสร้างรายได้สะท้อนกลับสู่ชุมชนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว แม้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่สังคมที่ทันสมัยและมีความเป็นพหุวัฒนธรรมมากขึ้นก็ตาม

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืนนั้น อาจจำแนกได้เป็น 3 แนวทางดังนี้

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรม คนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน และร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นไว้ไม่ให้มีวัฒนธรรมอื่นเข้ามาทำลายหรือกลืนกินอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งนี้ ชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้การปรับตัวและอาจปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมประจำถิ่นของตนให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งต่อภูมิปัญญาแก่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง โดยอาจสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ชุมชนควรสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมประจำถิ่น และควรต่อยอดมูลค่าในผลิตภัณฑ์นั้นๆ ด้วยนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ โดยผลิตภัณฑ์อาจเป็นสินค้าหรือการท่องเที่ยวก็ได้ ตามแต่ความเหมาะสมและความถนัดของชุมชน ซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

3. การบริหารจัดการที่ดี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนได้นั้น การบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง โดยควรมีการบริหารจัดการที่ดีทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละพื้นที่ควรมีกกลไกบริหารจัดการที่ชัดเจนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อาจเป็นรูปแบบของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นทั้งระบบ รวมทั้งแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ด้วย

นอกจากนั้น ความร่วมมือของภาคส่วนอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ยังจะเป็นกำลังสนับสนุน

สำคัญที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับศักยภาพของตน เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมตาม UNWTO

ตระหนักถึงความสำคัญการบูรณาการ	➔	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในระดับแผนงาน นโยบาย และระดับปฏิบัติ
สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว	➔	เช่น เส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมประเพณีที่มีความโดดเด่น นำการตลาดช่วยพัฒนาสินค้าและบริการตามกลุ่มนักท่องเที่ยว ประเภทต่างๆ การสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์
ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจน และสร้างกลไกการดำเนินการ	➔	เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวมีมุมมองหลากหลาย
ธำรงรักษาความเป็นวัฒนธรรมที่แท้ ดั้งเดิม	➔	ป้องกันการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจากการเติบโตเชิงพาณิชย์ ที่มากเกินไป
สร้างพันธมิตรด้านการท่องเที่ยว	➔	ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน NGOs และเจ้าของพื้นที่
สร้างข้อจำกัดการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Change - LAC)	➔	เพื่อลดความตึงเครียดและประเด็นที่อ่อนไหวระหว่างการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวและคงความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม
สร้างความสมดุลระหว่างการศึกษ และนันทนาการ	➔	มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้และความสนุกสนานเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ
มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจระยะสั้น มากกว่าระยะยาว	➔	ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากกว่ารายได้จำนวนมาก
การสร้างพลวัตทางวัฒนธรรม	➔	การท่องเที่ยวจะช่วยผลิตซ้ำมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยลดการสูญหายไปตามกาลเวลา
มีการวิจัยและติดตามประเมินผลการพัฒนา	➔	เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้

ที่มา : UNWTO

กลไกการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ภาครัฐ

รัฐบาลได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ อาทิ การส่งเสริมหมู่บ้าน OTOP โครงการถนนสายวัฒนธรรมตามนโยบายสร้างความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา สร้างสรรค์สินค้าบริการท่องเที่ยว มีเป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นความท้าทายของรัฐบาล และทุกภาคส่วน โดยมีการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนผ่านแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งขณะนี้การส่งเสริมการขับเคลื่อนโดยกลไกภาครัฐมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ หรือมาตรการเพื่อส่งเสริมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ รวมถึงการกำหนดเขต

พัฒนาการท่องเที่ยว กำกับดูแลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งมีครอบคลุมทั่วประเทศ ขณะที่ภารกิจของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการจัดตั้งสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้กรมการท่องเที่ยวในการสนับสนุน และส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ พร้อมสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบนพื้นฐานของความเข้มแข็งของชุมชนที่สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตัวเองได้

การดำเนินโครงการถนนสายวัฒนธรรมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ภายใต้กลไกของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) โดยการพัฒนาถนนสระบุรี - ปางบาง (สบ. 4001) เป็นถนนวัฒนธรรมไท - ยวน “ถนนสายวัฒนธรรมสายใยชาติพันธุ์ จังหวัดสระบุรี” เพื่อนำจุดเด่นทางวัฒนธรรมสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว โดยได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสายวัฒนธรรมโดยใช้อัตลักษณ์ชุมชนไท - ยวน ปรับปรุงป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตลอดเส้นทางสู่ทางเข้า และจัดให้มีรถรางนำเที่ยวตลอดเส้นทางสู่ทางเข้าจัดให้มีรถรางนำเที่ยว และให้มีอาคารศูนย์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำป่าสัก สระบุรี

บทสรุป : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนถนนสายวัฒนธรรมไท - ยวน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นยังถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ ตั้งแต่การร้อยเรียงประวัติศาสตร์ให้เกิดเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ การส่งต่อความรู้ที่มีในท้องถิ่นเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้ได้มาตรฐานซึ่งต้องอาศัยกลไกจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับการผลักดันในเชิงนโยบาย ขณะที่ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาควรมีส่วนช่วยในการพัฒนามาตรฐานด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดทำข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์และการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ซึ่งขณะนี้การดำเนินการของถนนสายวัฒนธรรมไท - ยวน มีความคืบหน้ามากขึ้น และมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบางส่วน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อนักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไปในระยะยาวด้วย

เอกสารอ้างอิง

- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). **Charter for Cultural Tourism** (1997). Available from <http://www.icomos.org/tourism/>
- World Economic Forum. **The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015**. (online) Available from http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf
- UNESCO. **Torism, Culture and Sustainable Development** (2006). (online) Available from <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001475/147578e.pdf>
- UNWTO. **Study on Tourism and Intangible Culture Heritage** (2012). (online) Available from <http://dtxtq4w60xqp.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/summaryview.pdf>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. **ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทยวน** (2007). (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.sac.or.th/databases/ethnic/Content/Information/taiyuan.html>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก http://www.cbt-i.org/index.php?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.VNRnLdKUe-k

.....

ศักยภาพการแข่งขันมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง*

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้เสนอเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)” ต่อที่ประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี โดยการประชุมภาคบ่ายในกลุ่มที่ 1 ได้กำหนดหัวข้อการประชุม ได้แก่ “ศักยภาพการแข่งขันมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง” เป็นการระดมความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งที่ประชุมให้ความสำคัญทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศในภาพรวม การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขา และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เพื่อจะนำไปสู่การเป็นฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมถึงเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะผลักดันประเทศไทยก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง ดังนั้น เพื่อให้เห็นกรอบทิศทางการพัฒนาในประเด็นดังกล่าว วารสารเศรษฐกิจและสังคม จึงขอนำเสนอสรุปผลการประชุม ดังนี้

* เรียบเรียงจากเอกสารสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)” วันที่ 14 กันยายน 2558 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี กลุ่มที่ 1 ศักยภาพการแข่งขันมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง

กรอบทิศทางการศึกษาภาพการแข่งขันเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง

รองศาสตราจารย์ ดร.ศกรินทร์ ภูมิรัตน กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะประธานการประชุม ได้เกริ่นนำการประชุมกลุ่มย่อย เรื่อง ศักยภาพการแข่งขันเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง ในการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. สรุปได้ว่า ประเทศรายได้สูงมีการกำหนดนิยามว่าต้องมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product: GNP) ต่อหัวตั้งแต่ 12,736 ดอลลาร์ สรอ. ขึ้นไป ซึ่งทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง ควรให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติ ได้แก่

(1) มิติด้านความมั่งคั่ง คือ การเพิ่มรายได้ โดยการเพิ่มการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

(2) มิติด้านความมั่นคง คือ การลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ค่าเฉลี่ยรายได้มีการกระจายตัวอย่างเหมาะสม ซึ่งมีการวัดโดย Gini Coefficient หรือสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้

(3) มิติด้านความยั่งยืน คือ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อให้มีการขยายตัวผลิตภัณฑ์มวลรวมของ SMEs สูงกว่าการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งทำให้เกิดความยั่งยืนจากการที่ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

จากนั้น นายธำนิษฐ ณะอม รองเลขาธิการ สศช. ได้นำเสนอสาระสำคัญเพื่อจุดประกายความคิดให้กับผู้เข้าร่วมประชุม เริ่มต้นด้วยแนวคิดและหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยระบุว่า ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยจะยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เน้นการมุ่งสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม และมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

สำหรับกรอบแนวคิดและหลักการวางแผน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะเน้นนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม สนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศเพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และกำหนดกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนฯ ในเบื้องต้น คือ การมุ่งสู่ประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้และการพัฒนาอย่างเท่าเทียม มีระบบนิเวศที่ดี สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ ก่อนที่จะกล่าวต่อถึงสถานการณ์และทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สรุปดังนี้

1. สถานการณ์ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ผลจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD ปี 2558 สะท้อนให้เห็นว่าสถานภาพผลิตภาพของประเทศไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีนัก อันดับผลิตภาพของไทยโดยรวมอยู่ในอันดับที่ 55 จาก 61 ประเทศ โดยผลิตภาพด้านเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ อยู่ในอันดับที่ 58 51 และ 53 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากไทยมีจุดอ่อนในด้านผลิตภาพแรงงานที่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยอยู่ในอันดับที่ 56 ในขณะที่ผลการจัดอันดับของ WEF ในด้านประสิทธิภาพของตลาดแรงงาน ในปี 2557 ไทยอยู่ในอันดับที่ 66 จาก 144 ประเทศ โดยความสัมพันธ์ระหว่างค่าจ้างและผลิตภาพของแรงงาน ไทยอยู่ในอันดับที่ 50 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียน พบว่า มาเลเซียที่อยู่ในอันดับที่ 2 สิงคโปร์ที่อยู่ในอันดับที่ 4 ลาวอันดับที่ 8 เวียดนาม อันดับ 23

ฟิลิปปินส์อันดับที่ 27 อินโดนีเซียอันดับที่ 30 กัมพูชาอันดับที่ 39 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังตามหลังประเทศในอาเซียนในมิติของมูลค่าของผลิตภาพที่ได้จากแรงงานเมื่อเทียบกับค่าจ้างที่จ่าย

ขณะเดียวกัน การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP ของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นโดยในปี 2554 มีการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP เท่ากับ 0.37 และปี 2556 เท่ากับ 0.47 ต่อ GDP รวมไปถึงสัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาระหว่างภาคเอกชนต่อภาครัฐที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย (47 : 53 ในปี 2556) ทั้งนี้ เนื่องจากภาครัฐมีการปรับกลไกการบริหารงานวิจัย เช่น การรวมตัวกันของหน่วยงานวิจัยหลัก 6ส. และ วช. เป็นเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) เพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในด้านต่างๆ อีกทั้งการปฏิรูประบบการให้สิ่งจูงใจ ให้มีการทำวิจัยและพัฒนามากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภาครัฐมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ต้องมีการกระจายการลงทุนในหลายภาคส่วน ทำให้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาอาจมีไม่เพียงพอ

2. ทิศทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

จากการพิจารณาตัวชี้วัดด้านการแข่งขันของประเทศทั้งจากสถาบันนานาชาติเพื่อการจัดการ (Institute for Management Development : IMD) และเวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum : WEF) พบว่าประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาในหลายด้านทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาค ประสิทธิภาพภาครัฐ ประสิทธิภาพภาคเอกชน และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาคน การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับทิศทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นชาติการค้าบนฐานเศรษฐกิจดิจิทัล สร้างสังคมนวัตกรรม อุตสาหกรรมและบริการรูปแบบใหม่ที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย สศช. มีข้อเสนอการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขา ดังนี้ (1) การส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนา (2) การพัฒนาผลิตภาพแรงงาน (3) การพัฒนาสินค้า OTOP (4) การเพิ่มขีดความสามารถให้ SMEs (5) การส่งเสริมผู้ประกอบการให้เข้มแข็งสู่เศรษฐกิจดิจิทัล และ (6) การปรับโครงสร้างการผลิต ภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการและการท่องเที่ยว การค้าและการลงทุน

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของไทย

ภายหลังการนำเสนอ ผู้เข้าร่วมได้แสดงความเห็นอย่างหลากหลาย โดยในส่วนของปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยในระดับภาพรวมเห็นว่า ประเทศไทยยังขาดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน ทำให้แผนการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน เช่น คน โครงสร้างพื้นฐาน ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ขาดความชัดเจน ซึ่งตัวอย่างประเทศที่มีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน เช่น ไต้หวัน ที่กำหนดตำแหน่งของประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการลงทุนของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ เช่น บริษัท ASUSTEK COMPUTER INC. และบริษัท ACER INC. เป็นต้น สำหรับประเทศไทยในแทบทุกแผนพัฒนาฯ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาภาคการผลิตและบริการในด้านการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและผลิตภาพแรงงานมาโดยตลอด แต่ที่ผ่านมายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เท่าที่ควร เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจังในการดำเนินนโยบายของรัฐในการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะแรงงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม

ส่วนปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจในรายสาขาของไทยซึ่งเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศนั้น ที่ประชุมมีความเห็นดังนี้

ภาคอุตสาหกรรม ที่ผ่านมาการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีกลไกภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาจำนวนมาก ขาดการบูรณาการการทำงาน และเป็นอุปสรรคต่อการประกอบกิจการของภาคเอกชน โดยเฉพาะในด้านกฎหมายกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น การขอใบอนุญาตการประกอบกิจการ การอนุญาต การส่งออกสินค้า มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด ฯลฯ ซึ่งมีขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติซับซ้อนและซ้ำซ้อน ส่งผลกระทบต่อต้นทุนที่สูงขึ้นของผู้ประกอบการ ทั้งด้านเวลาและค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังเป็นช่องว่างให้เกิดการคอร์รัปชัน หรือประพฤตินิมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐได้ ซึ่งกระทบต่อการวัดความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ และยิ่งส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสในการดำเนินการของรัฐอีกด้วย

ภาคบริการและการท่องเที่ยว การยกระดับสู่การเป็นประเทศรายได้สูงจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ โดยต้องให้ความสำคัญกับธุรกิจภาคบริการมากขึ้น และกำหนดเป้าหมายให้มูลค่าของธุรกิจภาคบริการให้มีสัดส่วนให้มากขึ้น ปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วจะกำหนดเป้าหมายสัดส่วนภาคบริการกว่าร้อยละ 70 ของ GDP ในขณะที่ภาคบริการของไทยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 52 - 55 เท่านั้น และส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจบริการที่มีมูลค่าต่ำ ขาดการใช้เทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ในการเพิ่มมูลค่า ทั้งนี้ อาจพิจารณาประเทศที่ปัจจุบันมีนโยบายที่มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างธุรกิจภาคบริการ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นกรณีศึกษาเทียบเคียงได้ ขณะที่ด้านการท่องเที่ยว ประเทศไทยยังไม่มีปัญหาด้านอุปสงค์ โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี หากแต่มีปัญหาด้านอุปทาน ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างคุณค่าให้แหล่งท่องเที่ยว และการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภาคการค้าและการลงทุน การให้ความสำคัญกับการเพิ่มรายได้ของประเทศนั้น ภาคเอกชนจะให้ความสำคัญกับการผลิตและการขายสินค้าซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรายได้ของภาครัฐในเรื่องการจัดเก็บภาษี ทั้งนี้ การจัดเก็บภาษีของประเทศมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน การสนับสนุนเรื่องมาตรการเยียวยาทางการค้าของหน่วยงานภาครัฐยังมีการดำเนินการที่ล่าช้า อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐยังขาดการบูรณาการข้อมูลร่วมกันเพื่อส่งเสริมการค้าของประเทศ การส่งเสริม SMEs มีความไม่ชัดเจนและไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากขาดความชัดเจนในการกำหนดนิยามของ SMEs ของหน่วยงานภาครัฐแต่ละแห่ง

การวิจัยและพัฒนา ประเทศไทยยังมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อ่อนแอ ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและมีนวัตกรรมได้ หากเปรียบเทียบกับประเทศที่ได้ก้าวเข้าสู่ประเทศกลุ่มรายได้สูงแล้ว เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลี และไต้หวัน ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านนี้อย่างจริงจัง และมีความสามารถที่จะก้าวไปสู่จุดนั้นได้ ซึ่งอ้างอิงได้จากงานวิจัยของ อากิรา ซูอิโร

ศาสตราจารย์ชาวญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2558 ขณะเดียวกัน นักวิจัยในสถาบันการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนางานวิจัยพื้นฐาน โดยไม่ได้คำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอด ทำให้ผลงานวิจัยไม่ตอบโจทย์ความต้องการ หรือนำไปสู่ความเป็นนวัตกรรม รวมถึงสร้างคุณค่าให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ เยาวชนไทยยังไม่เห็นความสำคัญของการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (วทน.) เมื่อเทียบรายได้หรือผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพทางวิทยาศาสตร์กับความพยายามและต้นทุนในการเรียนวิทยาศาสตร์ เช่น เวลา ค่าตอบแทน เป็นต้น มีสัดส่วนที่น้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่นๆ จึงไม่สามารถจูงใจให้เด็กสนใจเรียนด้าน วทน.

ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขาของประเทศ

ที่ประชุมได้เสนอแนะทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และข้อเสนอแนะทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 12 โดยในระดับภาพรวม เห็นร่วมกันว่าต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ มุ่งสู่จุดหมายหลักเพียงจุดหมายเดียว อาทิ ประเทศไทยที่มีจุดแข็งด้านเกษตรกรรม ทั้งพืชสมุนไพรสำหรับอุตสาหกรรมยา อาหาร รวมทั้งพืชพลังงาน การตั้งเป้าหมายไปสู่ Bio-Based Economy จะเป็นทิศทางที่ชัดเจนและถูกต้อง ที่สำคัญจะเป็นแนวทางให้ทุกภาคส่วนทำงานเป็นองค์รวมมากขึ้น เกิดการบูรณาการแผนการดำเนินงานและถ่ายทอดสู่การปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงยังช่วยให้สามารถวางกรอบติดตามและประเมินผลการพัฒนาที่ชัดเจน วัดผลได้ในเชิงปฏิบัติ สะท้อนให้เห็นได้ว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างมูลค่า/คุณค่าให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ในระดับใด

ที่ประชุมยังให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขาของประเทศ โดยมีความเห็นและข้อเสนอแนะในแต่ละด้านดังนี้

1. ภาคอุตสาหกรรม

1.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายหลักหรืออุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ของประเทศที่รัฐต้องการมุ่งสนับสนุนให้ชัดเจน โดยต้องคำนึงถึงแนวทางที่จะสามารถทำให้เกิดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้การจัดสรรงบประมาณ การวางแผนการพัฒนากำลังคน และทักษะฝีมือแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสนับสนุนด้านต่างๆ จากภาครัฐ สามารถรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายหลัก/อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ของประเทศได้ในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ กระบวนการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมาย/อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์และนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม ควรจะต้องเกิดจากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีการเทียบเคียงกับต่างประเทศหรือประเทศคู่แข่งเพื่อให้การกำหนดนโยบายเกิดจากพื้นฐานข้อมูลข้อเท็จจริง เชื่อถือได้ เป็นไปด้วยความรอบคอบ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง และสำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย/อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์นั้น ควรจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกทั้งด้านจุดแข็ง-จุดอ่อนอย่างครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและครบวงจร

1.2 การกำหนดกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มจะต้องให้ความสำคัญกับ (1) การวิจัยเชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดขึ้น (2) การสร้างห่วงโซ่อุปสงค์ซึ่งจะทำให้เกิดการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าได้ทั้งระบบ และ (3) การพัฒนานักการตลาดที่จะสามารถทำการตลาดเชิงรุกให้กับสินค้าสำคัญๆ ของประเทศไทยได้

1.3 ควรมีการเร่งรัดผลักดันการพัฒนาเทคโนโลยีและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายผลิตภาพที่กำหนด และเกิดการพัฒนาผลิตภาพที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคผลิตและบริการ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

1.4 พัฒนากลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มีการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมและติดตามประเมินผลการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้ขับเคลื่อนตามแนวทางที่กำหนด พร้อมกับการทำหน้าที่แก้ไขและลดอุปสรรคให้แก่ภาคการผลิต เช่น การปรับปรุงกฎหมาย การปรับปรุงขั้นตอน/ระเบียบการขออนุญาตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมในประเทศ

2. ภาคบริการและการท่องเที่ยว

2.1 ประเทศไทยควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศด้วยระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ โดยพิจารณาธุรกิจบริการฐานความรู้และธุรกิจบริการระยะไกล เช่น กรณีของฟิลิปปินส์และมาเลเซียที่มีการใช้ Knowledge-Based Service (KBS) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งมีการพัฒนาระบบ Knowledge Process Outsourcing (KPO)

เช่น บริษัทกฎหมายในสหรัฐอเมริกาว่าจ้างให้ฟิลิปปินส์วิเคราะห์กฎหมายและเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแบบ Outsourcing

(ITO) ที่ปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว การเกษตร และการแพทย์ ทั้งนี้ การพัฒนาธุรกิจบริการบนฐานความรู้จะสนับสนุนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคง

2.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า ผ่านโครงการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น การสร้างศูนย์กระจายสินค้าระดับโลก ที่อาจต้องอาศัยพันธมิตรทางการลงทุน เพื่อไปสู่เป้าหมายของการเป็นชาติการค้าในภูมิภาคและระดับโลก หรือ “Trading Nation” ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมด้านการค้าและบริการ ทั้งนี้ ภาครัฐควรปรับบทบาทจากการเป็นผู้กำกับ ตรวจสอบสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชน ควบคู่กับการบังคับใช้มาตรการเยียวยาทางการค้า

2.3 ส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น โดยส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่และต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ควรยกระดับศักยภาพของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีท้องถิ่น ในการทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นๆ และควรสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วย

2.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้จากภาคการท่องเที่ยว จากผู้ประกอบการเฉพาะกลุ่ม ไปสู่ชุมชนและพื้นที่อย่างแท้จริงและเป็นธรรม

3. ภาคการค้าและการลงทุน

3.1 การเพิ่มศักยภาพของรายได้โดยการเก็บภาษีของภาครัฐจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของภาคเอกชน ดังนั้น การปรับโครงสร้างภาษีควรพิจารณาในส่วนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น เช่น การทบทวนการให้สิทธิทางภาษีส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้เหมาะสม และกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐให้ชัดเจน เช่น กรมศุลกากรควรปรับบทบาทให้ชัดเจนในการกำกับและตรวจสอบ รวมถึงปรับปรุงกฎหมายที่ทำให้เกิดความล่าช้าให้มีความยุติธรรมมากขึ้นทั้งในส่วนของการปรับ รวมถึงแก้ปัญหาการเรียกรับสินบน

3.2 ประเทศไทยมีความสามารถในการด้านการผลิตซึ่งเน้นด้านห่วงโซ่อุปทานแต่ขาดความสามารถด้านการตลาดหรือด้านการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปสงค์ ทำให้ผลิตสินค้าแล้วไม่สามารถขาย หรือใช้การตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าได้ ดังนั้น จึงควรเริ่มจากการสร้างนักการค้าซึ่งนักการค้าที่ดีควรมีความรู้ในกระบวนการผลิตทั้งห่วงโซ่มูลค่า มียุทธศาสตร์การค้า

และต้องกล้าที่จะออกไปทำการค้า ใส่ใจต่อขนบธรรมเนียมภาษา ของประเทศคู่ค้าเพื่อให้สินค้าและบริการนั้นๆ เหมาะกับผู้บริโภคและตลาด โดยควรปลูกฝังเด็กรุ่นใหม่ตั้งแต่การเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา

3.3 กำหนดนิยาม SMEs ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐให้ตรงกัน รวมถึงการจำแนกลักษณะธุรกิจให้ชัดเจน เพื่อกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการและตรงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละอุตสาหกรรมหรือแต่ละขนาดของ SMEs นอกจากนี้ควรมีการกระตุ้นการบริโภคและกระตุ้นการตลาดในประเทศของสินค้าของ SMEs โดยเน้นความสมดุลไม่ให้ความสำคัญกับการเติบโตของตัวเลข GDP ในภาคการผลิตใดมากเกินไปเพื่อลดความเสี่ยง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนา SMEs ให้เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง

3.4 ทบทวนนโยบายการส่งเสริม SMEs เนื่องจากมาตรการการเงินและการคลังที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่ตรงกับความต้องการของ SMEs อีกทั้งยังเป็นภาระการชำระหนี้แก่ผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ควรให้ SMEs และ Very/Micro Enterprises เข้าสู่ระบบภาษีด้วย โดยรัฐต้องสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา การให้ความรู้ทางธุรกิจ และการตลาดรองรับ

3.5 มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและบริการของผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน โดยการสร้างมูลค่ามี 2 แนวทางคือ High-Tech และ High-Touch ในมิติของ High-Tech ได้ระบุไว้เป็นแนวทางในทิศทางแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 แล้ว แต่ในมิติของ High-Touch เป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าที่มีความเหมาะสมกับ SMEs ของไทย เพราะใช้ทุนที่ SMEs ไทยมีอยู่แล้ว ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรม และการออกแบบให้ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งแนวทางของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ยังไม่พูดถึงประเด็นนี้อย่างชัดเจน ควรยกระดับเรื่องการสร้างมูลค่าด้วยความคิดสร้างสรรค์ออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ทำให้ต้นทุนลดลง ประหยัดเวลาในการผลิต ทั้งยังส่งเสริมให้สินค้า/บริการมีความพิเศษ อันเป็นการเพิ่มมูลค่าในทุกส่วนไปจนถึงปลายทาง

3.6 บรรจุเรื่องความคิดสร้างสรรค์ไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ด้วย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาทั้งด้านแรงงาน การพัฒนา OTOP การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs รวมถึงการส่งเสริมผู้ประกอบการและการเตรียมความพร้อมตลาดแรงงานให้เข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

3.7 พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจดิจิทัลไปพร้อมๆ กัน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมเป็นตัวนำและให้ดิจิทัลเป็นพื้นฐานที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ทุกอย่างเดินไปข้างหน้า รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่นๆ นอกเหนือจากดิจิทัล เช่น ระบบรถไฟ ถนน โลจิสติกส์ ซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ เมื่อความคิดสร้างสรรค์สามารถนำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าได้ในทุกกระบวนการตั้งแต่การผลิตในต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ

3.8 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของ SMEs ในรูปแบบคลัสเตอร์เพื่อเป็นแนวทางการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับ SMEs ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้มีแนวทางการสนับสนุนและกำกับควบคุมจากภาครัฐที่เหมาะสม

3.9 กำหนดลักษณะของสินค้า OTOP ให้ชัดเจนทั้งประเภทชนิด/ลักษณะของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากสินค้า OTOP ไทยยังมีความแตกต่างกันมากในเรื่องของคุณภาพ/ความเข้มแข็งของธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ซ้ำซ้อนโดยควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสินค้า OTOP ที่ชัดเจน ทั้งประเภทและพื้นที่ โดยคัดเลือกสินค้าที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนไม่เกิดสินค้าซ้ำซ้อนกันหรือเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวให้มีเรื่องราวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ และให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนทุกแห่งเข้ามาอยู่ในระบบเพื่อช่วยวางแผนการผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยคนในชุมชนต้องมีส่วนในการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็ง

และความสามัคคีในชุมชนในการพัฒนาอาชีพและพื้นที่อยู่อาศัยของตนเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รวมทั้งเพิ่มการตลาดภายในประเทศโดยการสร้างจิตสำนึกให้คนไทยหันมาใช้สินค้า OTOP ในแต่ละโอกาส ก่อนที่จะมุ่งสู่ตลาดต่างประเทศเนื่องจากผู้ประกอบการดังกล่าวเป็นรายเล็กและรายย่อยมีโอกาสเข้าถึงตลาดน้อยมาก

4. ด้านผลิตภาพแรงงาน

4.1 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภาพแรงงาน โดยกำหนดเป้าหมายและผลักดันให้เกิดการพัฒนาผลิตภาพแรงงานอย่างจริงจัง รวมทั้งติดตามประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาให้แรงงานไทยเป็นแรงงานมีฝีมือสูงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

4.2 ผลิตแรงงานระดับอาชีวศึกษาให้เพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ชัดเจนเพื่อให้การจัดสรรกำลังคนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาในสาขาวิชาที่ขาดแคลนแรงงาน สนับสนุนแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีรายได้มากขึ้นตามระดับความสามารถ โดยการรับรองมาตรฐานแรงงานโดยเชื่อมโยงกับค่าตอบแทนที่จะได้รับ ส่งเสริมให้แรงงานระดับอาชีวศึกษามีบทบาทในการยกระดับการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนสร้างความภูมิใจและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนักเรียนอาชีวศึกษา

4.3 ปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อสร้างทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยเน้นการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อให้สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับออกไปปฏิบัติงานได้จริง สร้างทัศนคติและวินัยการทำงานที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การมีผลิตภาพแรงงานและคุณภาพแรงงานที่สูงขึ้น รวมทั้งแก้กฎหมายแรงงานให้เป็นธรรมต่อผู้จ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานตาม “ผลงาน” ไม่ใช่ตาม “ระยะเวลา”

4.4 มุ่งเน้นให้มีการใช้แรงงานไทยและการพัฒนาทักษะแรงงานไทยเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยกำหนดขอบเขตให้ใช้แรงงานต่างด้าวเฉพาะบางอุตสาหกรรมที่คนไทยไม่สนใจเข้าไปทำงาน และควรมีการกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงานขั้นต้น ตลอดจนมีการดูแลคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานต่างด้าว

การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย

ที่ประชุมยังเห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ ให้เป็นปัจจัยหลักในการสนับสนุนความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย โดยในส่วนของ**การวิจัยและพัฒนา** มีแนวทางที่ต้องมุ่งเน้น อาทิ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบและมีศักยภาพในการแข่งขันสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศมากขึ้น ส่งเสริมการลงทุนและใช้ประโยชน์งานวิจัยของภาคเอกชน สร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยกับผู้ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย ลงทุนทำวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่ตอบสนองความต้องการของภาคเอกชนและชุมชน รวมถึงลงทุนในโครงการลงทุนและวิจัยพัฒนาขนาดใหญ่ จัดทำมาตรการจูงใจทั้งด้านการเงินและการคลัง เช่น การจัดสรรเงินช่วยเหลือด้านการวิจัยและพัฒนาให้กับ SMEs โดยสนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับการวิจัยและพัฒนาในช่วง 3 ปีแรก พัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม รวมถึงพัฒนาทักษะด้านธุรกิจและการบริหารจัดการให้กับบุคลากรด้าน วทน. เพื่อให้สามารถนำความรู้ด้าน วทน. ไปประยุกต์ใช้ได้ตรงกับความต้องการของตลาดเพิ่มค่าตอบแทนและจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพนักวิจัยที่ชัดเจน เพื่อให้ นักวิจัยเห็นความสำคัญของอาชีพนักวิจัยให้มากขึ้น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่ประชุมเสนอว่าควรนำข้อมูลและบทเรียนจากความล้มเหลวในการลงทุนระบบรางความเร็วสูงจากต่างประเทศ เช่น จีน และตุรกี มาประกอบการพิจารณาลงทุนรถไฟความเร็วสูงของไทยเพิ่มเติม ตลอดจนนำข้อมูล

ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่อรองรับการแข่งขันทางด้านราคากับสายการบินต้นทุนต่ำที่มีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งควรเร่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการขนส่งไปนคราเดียวกับการลงทุนและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้สามารถลดต้นทุนทางการค้าและอำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุน

มากขึ้น โดยควรกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถกำหนดเป้าหมายและวางแผนทางปฏิบัติในรายละเอียดให้สอดคล้องกัน

สำหรับใน**ด้านประสิทธิภาพภาครัฐ** อาทิ ควรพิจารณาปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความเป็นธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ค่าปรับของกรมศุลกากร กลไกราคาที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายใหญ่ กลไกการคุ้มครองผลประโยชน์ผู้ประกอบการ การกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษและมาตรการทางการค้าที่ลดการผูกขาดและครอบงำตลาดอัตราและกระบวนการการเก็บภาษี รวมถึงกฎระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่ควรพิจารณาเฉพาะข้อเสนอที่ถูกที่สุดเท่านั้น แต่ควรพิจารณาข้อเสนอที่ดีที่สุดเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศด้วย เพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ โดยควรดำเนินมาตรการที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม รวมทั้งควรกำหนดให้มีกลไกที่ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณของภาครัฐได้ นอกจากนี้ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริม ตลอดจนเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือ SMEs จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาที่มีระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่เอื้อต่อ SMEs ให้มีระดับการอุดหนุนที่เหมาะสม รวมทั้งมีการตรวจสอบการให้เงินช่วยเหลือ SMEs

นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในรูปแบบคลัสเตอร์

ศฤตณัย นพคุณ*

จากการที่นายกรัฐมนตรีได้มอบแนวทางการดำเนินนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดน สำหรับธุรกิจที่ใช้แรงงานจำนวนมาก ธุรกิจที่ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นบริเวณชายแดน หรือประเทศเพื่อนบ้าน และธุรกิจด้านโลจิสติกส์ และ (2) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบคลัสเตอร์ ซึ่งจะอยู่บริเวณพื้นที่ตอนใน สำหรับธุรกิจที่ไม่เหมาะสมกับชายแดน และธุรกิจที่เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคต เช่น กิจการวิจัยและพัฒนา กิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและใช้แรงงานน้อย เป็นต้น คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (ชนพ.) ได้มอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำข้อเสนอแนะนโยบายพัฒนาคลัสเตอร์ โดยเน้นคลัสเตอร์ที่มีศักยภาพและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

ทั้งนี้ ที่ประชุม ชนพ. และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้พิจารณาเรื่องนี้ โดยมีมติเห็นชอบในหลักการ และให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) นำเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และมอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ พิจารณาดำเนินการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคลัสเตอร์ ซึ่งเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเรื่องนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบคลัสเตอร์ตามที่ สกท. เสนอ และมอบหมายให้คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกำกับให้กระทรวงอุตสาหกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาคลัสเตอร์ตามขั้นตอนโดยด่วน

ข้อมูลชวนรู้ฉบับนี้ จึงขอนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบคลัสเตอร์ ทั้งในด้านแนวคิดและมาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคลัสเตอร์

1. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของ Value Chain และนำไปสู่การสร้างฐานอุตสาหกรรมแห่งอนาคต
2. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านการลงทุนของประเทศไทย เพื่อดึงดูดการลงทุนที่มีคุณค่าทั้งจากนักลงทุนรายเดิมและรายใหม่
3. เพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ตลอดจนสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับ SMEs

คุณสมบัติสำคัญของคลัสเตอร์

1. มีการกระจุกตัวในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเฉพาะอย่าง
2. มีการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ Value Chain และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม (ผู้ผลิตต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ อุตสาหกรรมสนับสนุน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย สถาบันเฉพาะทาง หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)
3. มีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น จ้างงานหรือใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เชื่อมโยงกับ SMEs ในท้องถิ่น เป็นต้น

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

อะไรคือ Super Cluster?

หมายถึง คลัสเตอร์สำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

- ยานยนต์และชิ้นส่วน
- เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์โทรคมนาคม
- ปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- ดิจิทัล
- Food Nilopolis
- Medical Hub

การขับเคลื่อน Super Cluster จะดำเนินการใน 9 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครราชสีมา เชียงใหม่ และภูเก็ต

คลัสเตอร์เป้าหมายอื่นๆ

คลัสเตอร์อุตสาหกรรมอื่นที่มีศักยภาพ ตัวอย่างเช่น

- **เกษตรแปรรูป** โดย**ภาคเหนือ** เน้นการแปรรูปผักผลไม้ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ปศุสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด **ภาคกลางตอนล่าง** อ้อย สับปะรด ยาง **ภาคตะวันออก** แปรรูปผลไม้ ยาง และ**ภาคใต้** ปาล์ม อาหารทะเลแปรรูป ยาง

- สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ฝังตะวันตก เชื่อมโยงกับแหล่งผลิตในเมียนมาร์ ฝังตะวันออก เชื่อมโยงกับแหล่งผลิตในกัมพูชา ขณะที่กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางด้าน Design, Sourcing, Trading

และเพื่อให้การผลักดันนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบคลัสเตอร์ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม ภาครัฐโดยกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดมาตรการสนับสนุนการพัฒนาคลัสเตอร์ ดังนี้

มาตรการสนับสนุนการพัฒนากลัสเตอร์

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบ
มาตรการให้สิทธิประโยชน์	
1. การกำหนดสิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 10 - 15 ปี สำหรับกิจการแห่งอนาคตที่มีความสำคัญสูงใน Super	กระทรวงการคลัง
2. การกำหนดสิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้เชี่ยวชาญชั้นนำระดับนานาชาติ ทั้งคนไทยและต่างชาติใน Super Cluster	กระทรวงการคลัง
มาตรการพัฒนาคนและเทคโนโลยี	
1. Talent Mobility : ส่งเสริมให้บุคลากรรัฐเข้ามาช่วยพัฒนาเทคโนโลยีให้เอกชน	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ และ BOI
2. ร่วมมือโรงเรียน & โรงงาน : Work-integrated Learning/สหกิจศึกษา/ทวิภาคี	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ และ BOI
3. สถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัยชั้นนำจากต่างประเทศ : ส่งเสริมความร่วมมือกับสถาบันของไทยในพื้นที่คลัสเตอร์	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบ
4. ส่งเสริมเอกชนที่มีความพร้อมจัดตั้งสถาบันการศึกษา หรือศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทาง : เช่น โรงเรียนกำเนิดวิทย์ และสถาบันวิทยสิริเมธี (ปตท.) สถาบันปัญญาภิวัฒน์ (CP) วิทยาลัยเทคโนโลยียานยนต์โตโยต้า (Toyota)	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ
5. จัดตั้ง Center of Excellence/ศูนย์ทดสอบ/ศูนย์บริการสอบเทียบมาตรฐาน : โดยร่วมมือกับสถาบันในพื้นที่ เพื่อยกระดับมาตรฐาน และคุณภาพผลิตภัณฑ์	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง อุตสาหกรรม
6. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) : ยกเว้นอากรขาเข้าของที่นำเข้ามาเพื่อทำ R&D หรือทดสอบ	กระทรวงการคลัง
มาตรการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	
1. ขยายท่าเรือแหลมฉบัง และแก้ไขปัญหาการจราจรบริเวณท่าเรือ เช่น การขยายถนน ให้มากกว่า 4 เลน	กระทรวงคมนาคม
2. ขยายสนามบินอู่ตะเภา เพื่อรองรับการขนส่งทางอากาศที่มีปริมาณสูงขึ้น	กระทรวงคมนาคม
3. พัฒนาระบบโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าทางรางให้มีประสิทธิภาพ	กระทรวงคมนาคม
4. พัฒนาความเร็วของอินเทอร์เน็ต และโครงสร้างพื้นฐานรองรับเศรษฐกิจดิจิทัล	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
มาตรการแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค	
1. แก้ปัญหาผังเมืองในระยอง เพื่อให้สามารถขยายอุตสาหกรรมบางประเภทได้	กระทรวงมหาดไทย
2. เร่งรัดการพิจารณาอนุมัติให้ถิ่นที่อยู่ถาวร (Permanent Residence) แก่ผู้เชี่ยวชาญ ชื่นในระดับนานาชาติ	กระทรวงมหาดไทย/สำนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง
มาตรการสนับสนุนเงินทุน	
1. ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากกองทุนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา เทคโนโลยีและบุคลากร เช่น โครงการคู่มือนวัตกรรม โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กองทุนเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดย สวทช. ร่วมกับ BOI กองทุนสนับสนุนการวิจัย โดย สกว.	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ BOI
2. ส่งเสริมให้เกิด Venture Capital เพื่อเป็นช่องทางสนับสนุนเงินทุนแก่ SMEs โดย - ขยายเวลามาตรการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับ VC ของกรมสรรพากร (มาตรการสิ้นสุด ธ.ค. 54) พร้อมทั้งผ่อนปรนหลักเกณฑ์บางข้อ เช่น เงื่อนไข การถือหุ้น SMEs เป็นต้น - เร่งรัดการจัดตั้งกองทุนร่วมลงทุน (Fund of Funds) ภายใต้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เพื่อลงทุนใน VC ของเอกชนในลักษณะ Matching Fund (งบปีละ 500 ล้านบาท เป็นเวลา 4 ปี)	กระทรวงการคลัง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบ
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์ยานยนต์และชิ้นส่วน	
1. เร่งจัดตั้งศูนย์ทดสอบยานยนต์และยางล้อแห่งชาติ ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา (क्रम. เห็นชอบงบประมาณบางส่วนแล้ว)	กระทรวงอุตสาหกรรม
2. ขยายสาขาสถาบันพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน (AHRDA) (จัดตั้งแห่งแรกที่สมุทรปราการแล้ว)	กระทรวงแรงงาน
3. ยกเว้นอากรขาเข้ารถยนต์ต้นแบบ หรือของที่นำเข้ามาเพื่อการวิจัยและพัฒนา หรือทดสอบ (คณะกรรมการ BOI มีมติเมื่อวันที่ 25 ธ.ค. 57 ให้กระทรวงการคลัง ดำเนินการ ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณา)	กระทรวงการคลัง
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์โทรคมนาคม	
1. เร่งดำเนินการโครงการบริหารจัดการน้ำและป้องกันอุทกภัย (งบ 3 แสนล้านบาท) ให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุน คณะกรรมการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	คณะกรรมการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
2. ยกระดับมาตรฐานสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถส่งออกไปยังตลาดชั้นนำ และป้องกันการนำเข้าสินค้าคุณภาพจากต่างประเทศ	กระทรวงอุตสาหกรรม
3. ขยายขอบเขตสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นศูนย์ทดสอบและรับรองมาตรฐาน โดยสนับสนุนเงินทุนในการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น	กระทรวงอุตสาหกรรม
4. ส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมแม่พิมพ์ Micro Mold ที่มีความแม่นยำสูงเพื่อใช้ในการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กสำหรับ Smart Devices	กระทรวงอุตสาหกรรม
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์ปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	
1. ปรับผังเมืองรวมจังหวัดระยอง ◆ เฉพาะนิคมฯ เอเซียและพื้นที่ถมทะเล เพื่อให้ขยายได้ในบางประเภทอุตสาหกรรม ◆ ปรับผังเมืองเทศบาลเมืองมาบตาพุดที่อนุญาตให้ตั้งโรงงาน ให้เป็นไปตามมติ ครม. เดิม ที่กำหนดไว้ 35,000 ไร่	กระทรวงมหาดไทย
2. กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพ เพื่อยกระดับสู่มาตรฐานระดับโลก	กระทรวงอุตสาหกรรม
3. สนับสนุนการใช้พลาสติกชีวภาพเป็นบรรจุภัณฑ์หรือวัตถุดิบ เช่น ◆ ให้สามารถนำค่าใช้จ่ายการใช้พลาสติกชีวภาพมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ 200 เปอร์เซ็นต์ ◆ เพิ่มสัดส่วนการจัดซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพของภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ◆ กำหนดให้บรรจุภัณฑ์อาหารใช้พลาสติกชีวภาพทดแทนโฟม ◆ กำหนดให้ห้างสรรพสินค้า/ซูเปอร์มาร์เก็ตใช้ถุงที่ย่อยสลายได้	กระทรวงการคลัง

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบ
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์ดิจิทัล	
1. พัฒนาระบบ High Speed Internet ให้มีความเร็วเท่าค่าเฉลี่ยของโลก คือ 24.4 Mbps (ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ที่ 20 Mbps เชียงใหม่และภูเก็ตอยู่ที่ 15 Mbps ขณะที่สิงคโปร์อยู่ที่ 104 Mbps)	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
2. อำนวยความสะดวกด้านวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน หรือการให้ Permanent Residence แก่ผู้เชี่ยวชาญด้าน IT จากต่างประเทศ	กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
3. เร่งปฏิรูปภาครัฐให้เป็น Digital Government โดยเน้นการเพิ่มบริการ e-Service และการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Data)	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์เกษตรแปรรูป	
1. ยกระดับคุณภาพ/มาตรฐานสินค้าเกษตรแบบครบวงจร ตั้งแต่แหล่งผลิต โดยเฉพาะเกษตรอินทรีย์ โรงคัดบรรจุ และโรงแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้งระบบ Traceability	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. เร่งพัฒนา Rubber City ในสงขลา (1,248 ไร่) รวมทั้งขยายการจัดตั้ง Rubber City ที่ระยองและกาญจนบุรี	กระทรวงอุตสาหกรรม
3. พัฒนาระบบขนส่งทางรางเชื่อมโยงอุตสาหกรรมแปรรูปยางขึ้นต้นในภาคใต้กับอุตสาหกรรมปลายน้ำในภาคตะวันออก (ปัจจุบันใช้ถนน ค่าใช้จ่ายสูงกว่า)	กระทรวงคมนาคม
4. จัดตั้งศูนย์ทดสอบมาตรฐานกลาง และศูนย์วิจัยและพัฒนาอย่างธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ยางธรรมชาติที่มีคุณภาพในพื้นที่ Rubber City	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มาตรการสนับสนุนคลัสเตอร์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	
1. ยกระดับคุณภาพ/มาตรฐานสินค้าเกษตรแบบครบวงจร ตั้งแต่แหล่งผลิต โดยเฉพาะเกษตรอินทรีย์ โรงคัดบรรจุ และโรงแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้งระบบ Traceability	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. Functional Textile : ส่งเสริมการผลิตเส้นใยจากวัสดุการเกษตร และเส้นใยที่มีคุณสมบัติพิเศษ ตลอดจนด้ายและผ้าผืนคุณภาพสูง/มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์	กระทรวงอุตสาหกรรม BOI
3. ส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางธุรกิจแฟชั่น : ◆ Sourcing Hub of ASEAN ส่งเสริมให้บริษัท Sourcing เข้ามาตั้งฐานในไทย รวมทั้งสนับสนุนให้จัดงาน Fair วัตถุประสงค์ระดับโลกในไทยเพื่อตลาดอาเซียน เช่น งาน Premier Vision, Intertextile, Techtextil, Hemite ◆ สถาบันแฟชั่นระดับโลก ส่งเสริมให้มาตั้งสาขาและเปิดสอนระดับปริญญาในไทย เช่น FIT New York, NC State, London Collage of Fashion, IFM Paris, Bunka Tokyo เพื่อเป็นแม่เหล็กดึงดูด Brand ระดับโลก และสร้างบุคลากรไทยที่จะสามารถทำงานกับผู้ซื้อรายใหญ่ของโลกได้	กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ BOI กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ BOI

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) ที่ให้บริการด้านการเสริมสร้างสุขภาพเพื่อนำรายได้เข้าประเทศ ซึ่งภาครัฐได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผลลัพธ์ด้านสุขภาพแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การบริการด้านการแพทย์ (Medical Services) การบริการด้านสุขภาพ (Health Services) เช่น สปา นวดแผนไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์สุขภาพและสมุนไพร (Herbal Products) เช่น เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับตลาดการท่องเที่ยวในกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health and Wellness) และการสร้างจุดขายในการเป็น Hospitality and Wellness Center of the World เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวระดับบน

สศช. มีบทบาทภารกิจหลักในการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการประเมินนโยบายสำคัญของรัฐบาล จึงจัดทำโครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ภายใต้โครงการติดตามประเมินผลนโยบายของรัฐบาล เพื่อประเมินผลการดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2557 และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการ รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบ/ตัวชี้วัดในภาพรวมที่สามารถประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและแนวทางการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยภายใต้โครงการนี้ ได้แก่

1) เพื่อประเมินภาพรวมของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

2) เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพ

3) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ/ตัวชี้วัดในภาพรวมที่สามารถประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub)

4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระยะยาว ตลอดจนแนวทางการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของเป้าหมายการศึกษา ประกอบไปด้วย (1) ผลการประเมินในภาพรวมของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2557 (2) ตัวชี้วัดในภาพรวมที่สามารถประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) และ (3) แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระยะยาว ตลอดจนการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

สำหรับรูปแบบการดำเนินโครงการ สศช.จะจัดจ้างที่ปรึกษาดำเนินการภายใต้ขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1) ประเมินผลภาพรวมการดำเนินการตามนโยบายการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2557 และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพ

2) สำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการด้านการแพทย์และด้านสุขภาพเพื่อประกอบการประเมินผลภาพรวมการดำเนินการตามนโยบายฯ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระยะยาว จำนวนไม่น้อยกว่า 300 ราย ใน 4 ภูมิภาค

3) สำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อคุณภาพและความพึงพอใจในบริการด้านการแพทย์และบริการด้านสุขภาพของประเทศไทย ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่พบ จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 ตัวอย่าง ใน 4 ภาค เพื่อประกอบการประเมินความสำเร็จของนโยบายการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub)

4) ศึกษาโครงสร้างและกลไกการดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และสุขภาพของประเทศไทยที่มีนโยบายส่งเสริมฯ จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ประเทศ

5) จัดประชุมเพื่อติดตามการดำเนินการตามนโยบายฯและรับฟังความคิดเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ใน 4 ภูมิภาคๆ ละ 1 ครั้ง เพื่อนำผลมาประกอบการประเมินและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

6) ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพ และวิเคราะห์ความเหมาะสมของกลไกหลักในการขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพของเอเชีย (Medical Hub of Asia)

7) ศึกษาองค์ประกอบ/ตัวชี้วัดในภาพรวมที่สามารถประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามนโยบายในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของบริการทางการแพทย์ (Medical Hub) และเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสุขภาพ (Health Hub)

8) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการแพทย์และบริการทางด้านสุขภาพให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระยะยาว ตลอดจนกลไกการบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

9) จัดทำรายงานโครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ภายใต้โครงการติดตามประเมินผลนโยบายของรัฐบาล เสนอ สศช. ♦

สรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช.

ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

สศช. ได้จัดการประชุมประจำปี 2558 เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)” เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำความเห็นที่ได้รับจากการประชุมประจำปีไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้มีความชัดเจน เป็นที่ยอมรับ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม และมีผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปที่ให้ความสนใจ รวมทั้งสิ้นประมาณ 3,200 คน

การประชุมแบ่งเป็น 2 ช่วง ในภาคเช้า เริ่มต้นเวลา 9.00 น. โดยนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวรายงาน จากนั้นเป็นการเปิดการประชุม และแสดงปาฐกถาพิเศษโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จากนั้นเป็นการประชุมระดมความคิดเห็น เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12” โดยมี นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานดำเนินรายการ นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินรายการ

ปาฐกถาพิเศษนายกรัฐมนตรี

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้นำเสนอปาฐกถาพิเศษเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาประเทศและการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยกล่าวถึงการวางแผนการพัฒนาประเทศว่าต้องวางรากฐานการพัฒนาให้เกิดความมั่นคงในระยะยาวและสอดคล้องกับบริบททั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนต้องเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมา รัฐบาลได้ดำเนินการในหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง พัฒนาขีดความสามารถและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหารายได้การส่งออกที่ลดลง เช่น สนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเครื่องจักร สนับสนุนการขึ้นทะเบียน SMEs พิจารณานโยบายด้านภาษีอย่างเหมาะสม ที่สำคัญ **ยังเร่งดำเนินการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง 18 โครงการ** ซึ่งอยู่ระหว่างการเจรจาด้านราคารถไฟความเร็วสูงกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากต้องพิจารณางบประมาณให้รอบคอบและคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ รัฐบาลต้องจัดการรถไฟความเร็วปานกลางเพื่อให้ประชาชนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้น้อยสามารถใช้บริการได้ ควบคู่กับการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งทางน้ำและทางอากาศ

รัฐบาลยัง**พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ** ระยะแรกดำเนินการใน 5 จังหวัด คือ จังหวัดตาก (ด่านแม่สอด) จังหวัดสระแก้ว (ด่านคลองลึก) จังหวัดมุกดาหาร (ด่านมุกดาหาร) จังหวัดตราด (ด่านคลองใหญ่) และจังหวัดสงขลา (ด่านปาดังเบซาร์และด่านสะเดา) และระยะต่อไปในปี 2559 จะดำเนินการต่อเนื่องในอีก 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดนครพนม และจังหวัดนราธิวาส โดยรัฐบาลจะส่งเสริมอุตสาหกรรมศักยภาพ ได้แก่ ยานยนต์และชิ้นส่วน ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ บิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้การสนับสนุนคลัสเตอร์เป้าหมายอื่นๆ

ในด้านสังคม นายกรัฐมนตรีระบุว่า ต้องเน้นเรื่อง **การพัฒนาคนให้เป็นคนดีคนเก่ง การลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ปัญหาสังคมต่างๆ** โดยรัฐบาลเร่งพัฒนาคนให้มีศักยภาพ มีความคิด มีจิตสำนึกที่ดี และมีความรับผิดชอบ ลดแรงกดดันระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรม เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนที่สร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กในการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีการเรียนรู้ในเรื่องวินัย กฎหมาย และหน้าที่พลเมือง โดยรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมเพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน นายกรัฐมนตรียังให้ความสำคัญกับ**การบริหารจัดการน้ำและแก้ปัญหาด้านพลังงาน** ได้สั่งการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) วางแผนการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาน้ำแล้งน้ำท่วมที่กิน และภัยแล้งที่ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง ดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำประปาให้แก่ 7,000 หมู่บ้านที่ยังไม่มีประปาใช้ ให้แล้วเสร็จในปี 2560 พื้นที่พื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาด้านพลังงานของประเทศ

นายกรัฐมนตรีฯ ยังกล่าวถึงการที่รัฐบาลได้ยกร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558 - 2577) ขึ้นในเบื้องต้น ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ดังนั้น แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 จึงเป็นแผนระยะกลางที่เสมือนการแปลงยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาวสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อตอบโจทย์การพัฒนา 5 ปีข้างหน้าว่าจะแก้ไขปัญหาดังโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร และ สศช. ต้องนำแผนพัฒนา ดังกล่าวออกไปสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัด และประเมินผลได้อย่างชัดเจน

สรุปผลการอภิปรายในภาคเช้า

ในการประชุมภาคเช้า ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 โดยมีหลากหลายประเด็นที่น่าสนใจ อาทิ ใน **ภาพรวม** แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ไม่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับรายได้เป็นหลักแต่ควรให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิชุมชน คุณค่าของชีวิต และคุณธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ ควรทบทวนและตรวจสอบในเรื่องที่อาจเป็นประเด็นที่ยังมีความสับสนซึ่งความเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างภาครัฐและคนในพื้นที่อาจนำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศได้ ทั้งในเรื่องการเกษตร การท่องเที่ยว ประมง และความมั่นคงทางอาหาร เป็นต้น ทั้งยังต้องมุ่ง **ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม** ให้ความสำคัญกับแนวทางการต่อต้านความยากจนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม รวมทั้งควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมมากขึ้น โดยต้องจัดหากลไกที่เหมาะสมในการออม เช่น การจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ เป็นต้น ขณะที่ในเรื่องการ**ส่งเสริมรัฐวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง (SMEs)** โดยลดรายจ่ายของ SMEs โดยการประกันสุขภาพให้แก่บุคลากรของ SMEs และเก็บภาษีจาก SMEs โดยตรง เพื่อลดการทุจริตภาษี

ด้านการพัฒนาคน ควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา พัฒนาคู และผู้ปกครองเพื่อช่วยสร้างให้เยาวชนมีศีลธรรม จรรยา ความกตัญญู ระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรในภาคราชการให้มีองค์ความรู้เพื่อเตรียมพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ขณะเดียวกันต้อง**มีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ** โดยกำหนดแผนเพื่อการพัฒนาศักยภาพของกำลังแรงงานในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาฝีมือแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้เป็นกำลังแรงงานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศได้ในอนาคต ตลอดจนควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกันในแต่ละชุมชนเพื่อเพิ่มคุณค่าและประโยชน์ในตัวเอง

การพัฒนาการเกษตร ควรพิจารณาปรับหลักเกณฑ์เพื่อให้เกษตรกรที่ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ควรปรับเปลี่ยนเป้าหมายพื้นที่

เกษตรอินทรีย์ในปี 2564 จาก “5 แสนไร่” เป็น “5 ล้านไร่” เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น ควรเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรมากขึ้น ควรเสนอให้ตั้งกระทรวงน้ำแห่งชาติ เพื่อให้มีการบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเรื่องน้ำ และควรมีการจัดตั้งเขตนิคมเกษตรกรรม โดยให้มีลักษณะเป็น One Stop Service เช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรม ส่วน**การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เร่งกำหนดโซนนิ่งทรัพยากรธรรมชาติให้ชัดเจนเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรที่สามารถขยายผลได้ เร่งแก้ไขปัญหাপ่าไม้ถูกทำลายและปัญหาขยะอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากในปัจจุบัน

สรุปผลการอภิปรายในภาคบ่าย

สำหรับการประชุมภาคบ่าย เป็นการระดมความคิดเห็น แบ่งเป็น 7 กลุ่มย่อยตามแนวทางการพัฒนาสำคัญ โดยสรุปสาระสำคัญของแต่ละกลุ่มโดยสังเขปได้ดังนี้

1. ศักยภาพการแข่งขันเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง อาทิ กำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายหลักหรืออุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ของประเทศที่รัฐต้องการมุ่งสนับสนุนให้ชัดเจน พร้อมกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงลึก การสร้างห่วงโซ่อุปสงค์ และการพัฒนานักการตลาด ภาคบริการและการท่องเที่ยว ควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศด้วยระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าผ่านโครงการลงทุนขนาดใหญ่ ภาคการค้าและการลงทุน ควรปรับโครงสร้างภาษีโดยพิจารณาในส่วนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น กำหนดนโยบาย

ส่งเสริมให้ตรงความต้องการและตรงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละอุตสาหกรรมหรือแต่ละขนาดของ SMEs

2. การลงทุนเพื่ออนาคตของประเทศไทย อาทิ การตั้งเป้าหมายอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ร้อยละ 5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและไม่ควรต่ำกว่านี้เนื่องจากจะส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน การลงทุนภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญกับด้านอุปสงค์และการเพิ่มอำนาจการซื้อควบคู่กับการเพิ่มรายได้ของประชาชน ตลอดจนภาครัฐต้องเป็นหลักให้กับภาคเอกชนในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานระหว่างรัฐกับเอกชน การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานควรให้ความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น การลงทุนสนามบิน และการลงทุนสายการบินต้นทุนต่ำ เป็นต้น ส่งเสริมการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง ควรมีการปรับปรุงให้กฎหมายเป็นอุปสรรคน้อยที่สุดเพื่อจูงใจให้นักลงทุนมีการลงทุนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยการบูรณาการกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายทางการเงิน

3. คนไทยกับสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพโดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดขององค์การอนามัยโลกและสหประชาชาติ ควรพัฒนาคุณภาพประชากรควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยโดยเริ่มตั้งวัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ ลดความไม่เท่าเทียมกันด้านโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยและความแตกต่างในมิติพื้นที่ระหว่างเด็กในเมืองกับชนบท การพัฒนาสถาบันทางสังคม ควรมีแนวทางในการเสริมสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง ขยายบทบาทให้ชุมชนและ อบต. ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

4. การพัฒนาพื้นที่ ภาค และการเชื่อมโยงภูมิภาค

ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงรูปแบบการขนส่งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนในการเดินทางและขนส่งสินค้าให้แก่ประชาชน โดยการลงทุนโครงการต่างๆ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรสนับสนุนให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินการในรูปแบบ Public Private Partnership (PPP) เพิ่มมากขึ้นเพื่อลดภาระทางการเงินของภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้วให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ เน้นการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคไปยังเมืองที่มีศักยภาพ ส่งเสริมการสร้างความสำเร็จตามแนวชายแดนเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาค โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เกิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน

5. การพัฒนาการเกษตรไทยสู่ความเป็นเลิศด้านอาหารของโลก

อาทิ หามาตรการดำเนินการในเรื่องการครอบครองที่ดินทำกินและจูงใจให้ลูกหลานเกษตรกรกลับเข้าสู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม พัฒนาเกษตรกรพร้อมกับพัฒนาปัจจัยการผลิตโดยไม่ขึ้นกับเอกชนรายใหญ่หรือเกษตรพันธสัญญา ส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตทางการเกษตร โดยให้ผู้ผลิต ผู้แปรรูป และผู้จำหน่ายทำธุรกิจร่วมกันแบบหุ้นส่วน ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อภาคเกษตร กำหนดตำแหน่งให้พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรไปสู่ Value Creation นอกเหนือจากอาหาร โดยเน้นไปที่ผลิตภัณฑ์อื่นๆ และวางแผนการผลิตและการตลาดที่มุ่งเน้นไปที่สินค้าเกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เร่งพัฒนาและขับเคลื่อนการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง

6. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อาทิ การรักษาทุนทางธรรมชาติเพื่อการเติบโตสีเขียว ปรับปรุงระบบข้อมูล Green GDP และ Natural Capital Account ดำเนินมาตรการในการปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ อย่างเข้มงวด จัดทำแผนบริหารจัดการน้ำอย่างยุติธรรมและแผนบูรณาการเชิงพื้นที่ เพื่อบทบาทของประเทศไทยในการพัฒนาบริหารจัดการแม่น้ำ/ลุ่มน้ำนานาชาติให้มากขึ้น

ส่งเสริมบทบาทและกำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจภาคเอกชนที่ทำธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาการลงทุนถึงความคุ้มค่าทางสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติและระบบการจัดการภาวะฉุกเฉินให้เป็นมาตรฐานและเป็นเอกภาพ

7. การบริหารงานภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน

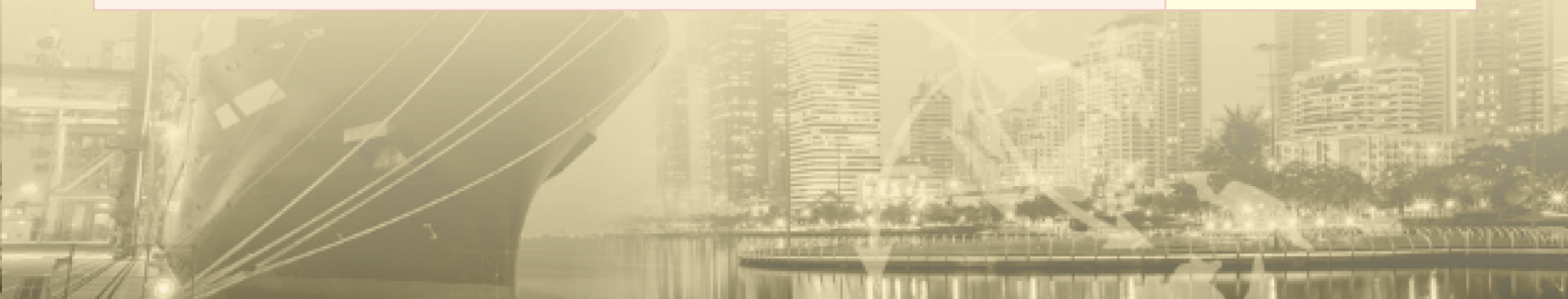
อาทิ ผลักดันการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนอย่างแท้จริง จัดสรรงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีสภาพภูมิประเทศและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการให้บริการประชาชนและการต่อต้านการทุจริต การแปลงแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนปฏิบัติการในลักษณะบูรณาการ (Area-Function-Participation) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในอำนวยความสะดวกประชาชนและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ตรวจสอบอำนาจรัฐ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานภาครัฐและข้าราชการ โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตรวจสอบและมีกฎหมายรองรับ ประเมินผลกระทบของกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การดำเนินการในระยะต่อไป

สศช. จะประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ได้จากการประชุมประจำปี 2558 ของ สศช. มาประกอบการปรับปรุงกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้มีความชัดเจน เป็นที่ยอมรับ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ก่อนเสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อสรุปผลการประชุม เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป ♦♦

2. แนวทางการดำเนินงานตามปฏิทิน (ต่อ)

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559	ช่วงเวลา
4) คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 แต่ละชุดจัดส่งร่างยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นให้คณะทำงานจัดทำเอกสารฯ รวบรวมเป็น (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้ความเห็น	กุมภาพันธ์ 2559
5) คณะทำงานจัดทำเอกสารฯ ประสานคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 แต่ละชุด ปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์ตามความเห็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ก่อนนำกลับมาประมวลเป็นเอกสารประชุมระดมความคิดเห็น (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระดับภาค	มีนาคม 2559
6) คณะอนุกรรมการระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระดับภาค เตรียมการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ร่วมกับภาคีการพัฒนาใน 4 ภูมิภาค	มีนาคม 2559
7) คณะอนุกรรมการระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระดับภาค จัดการประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับภาคีการพัฒนาใน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ	เมษายน 2559
8) คณะอนุกรรมการระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระดับภาค จัดทำสรุปผลการประชุมจัดส่งให้คณะทำงานจัดทำเอกสารฯ เพื่อประสานคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 แต่ละชุด ปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์ตามผลการระดมความคิดเห็นในแต่ละภาค และส่งกลับมายังคณะทำงานจัดทำเอกสารฯ เพื่อประมวลเป็น (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12	พฤษภาคม 2559
9) คณะทำงานจัดทำเอกสารฯ ประกอบการร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นำ (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ชุดที่ปรับปรุงตามผลการระดมความคิดเห็นในแต่ละภาค เสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้ความเห็น จากนั้น นำความเห็นมาปรับปรุงและนำเสนอ (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ต่อที่ประชุมประจำปี 2559 ของ สศช.	พฤษภาคม - มิถุนายน 2559
10) สศช.จัดการประชุมประจำปี 2559 ของ สศช. เรื่อง (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12	ปลายมิถุนายน 2559
11) คณะทำงานจัดทำเอกสารฯ นำความเห็นจากที่ประชุมประจำปี 2559 ของ สศช. ปรับปรุง (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และ กก.สศช. เพื่อให้ความเห็นชอบนำเสนอคณะรัฐมนตรีและ สนช. เพื่อพิจารณา	กรกฎาคม - สิงหาคม 2559
12) สศช. ปรับปรุง (ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ตามความเห็นของคณะรัฐมนตรี กระทรวงต่างๆ และ สนช. แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณานำขึ้นทูลเกล้าถวายฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 เป็นต้นไป	กันยายน 2559

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board
962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 0-2282-4841-2 โทรสาร 0-2281-9705